

SOCIETATEA DE MÂINE

REVISTĂ SĂPTĂMÂNALĂ PENTRU PROBLEME SOCIALE ȘI ECONOMICE
CUPRINZÂND ȘI BULETINUL SECȚIEI SOCIAL-ECONOMICĂ A „ASTREI”

Anul II Comitetul de direcție: V. Goldiș, D. Gusti, M. Popovici, G. Bogdan-Duică, Număr
N-rii I. Lupaș, O. Ghibu, M. Șerban, N. Ghiulea, V. C. Osvadă și Ion Clopoșel dublu
32 și 33 CLUJ, DUMINECĂ 9 și 16 AUGUST, 1925 Lei 20

C U P R I N S U L :

- ACTUALITĂȚI: Nietzsche și sufletul poporului german (25 ani dela moartea filosofului) Dr. M. S. Sibianu
Cursurile dela Vălenii-de-Munte (Conferința d-lui D. Gusti: „Obiceiurile și Opinia publică”) A. Buteanu
Tradiție și inovație Horia Trandafir
POLITICA EXTERNĂ: Rusia și pactul de siguranță N. Dașcovici
PROBLEME SOCIALE: Crepusculul autorităților consacrate Ion Clopoșel
Utopie și utopiști (C. Flammarion) Gavril Todica
DISCUȚII LITERARE: Despre Simion Bărnuțiu G. Bogdan-Duică
BULETINUL SECȚIEI SOCIAL-ECONOMICĂ A ASTREI: N. Ghiulea
Plan și realizare Ion Clopoșel
PROBLEME ECONOMICE: Industria minieră la o nouă răs-
pântie Ion Clopoșel
Rezervele de pământ Ion Clopoșel
Săptămâna economică-financiară: Regimul străinilor și
economia noastră. — R. M. S. — Iar excedentul bugetar.
— Activitatea ministerului de agricultură. — Târgul
de mostre din Arad N. Ghiulea
BIOPOLITICA: Lupta contra prostituției Dr. Dom. Stanca
Sifilisul la copii și mamele internate la centrul Cluj Dr. Axente Iancu
Notiță medicală G. Bogdan-Duică
Cronica medicală: Un nou medicament contra sifilisului.
— Centenarul lui Charcot. — Aspecte dela congresul
anual al Asociației Generale a medicilor din țară.
— Congresul general dela Iași și medici dentiști Dr. Axente Iancu
CRONICI CULTURALE ȘI ARTISTICE: Problema învățământului.
— Cărți, reviste, ziare (Dr. Al. Borza: Problema Muzeului
Național al Ardealului. — Țara de Jos. — Ideea Europeană) B. & B.
FAPTE ȘI OBSERVAȚIUNI SĂPTĂMÂNALE: Pentru înflorirea Blajului. — Consfătuirea
ziariștilor Micii Antante. — Guvernarea civilă în Maroco. — In contra robiei în Orient.
— Regimul din Maghiaria. — Congresul Tinereții Române. — Traducerea Testamentului
Nou. — Cronica măruntă. — Știri diverse.

REDAȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: CLUJ, PIAȚA UNIRII NR. 8
Abonamente: pe un an 600 lei. — Autorități și întreprinderi particulare 1000 lei. Funcționarii publici, preoții și învățătorii 500 lei. Pentru streinătate, abonamentele sunt îndoite. In America 10 dolari. Abonamentele se plătesc înainte, pe cel puțin o jumătate de an

Publicația predilectă a celor cari vor să țină pas cu vremea este SOCIETATEA DE MÂINE: citiți-o și recomandați-o și altora!

Articlii de modă pentru bărbați, mărunțișuri, ciorapi, porțelan și sticlărie, cărucioare pentru copii și jucării, se pot afla în asortimentul cel mai mare și mai ieftin în Magazinul nostru.

GRATIS

pufeți avea 3500 Lei, dacă veți cumpăra orice la

Magazin „Parisien” S. A.
Cluj, Calea Regele Ferdinand Nr. 12

deoarece Direcțiunea Magazinului Parisien S. A. a decis, ca să restituie cumpărătorilor săi o anumită cotă din venitul firmei și anume, în ziua de 25 a fiecărei luni

va trage la sorți în prezența notarului public 3 obiecte de valoare

puse la vedere publică în vitrina firmei și obiectul, ori contravaloarea acestuia, îl predă câștigătorului norocos.

Bilete de loterie se vor da gratuit în magazinul nostru fiecărui cumpărător.

SCHMOLL-PASTA
CREMĂ RENUMITĂ DE GHETE — BRAȘOV

FABRICA DE PIELARIE
GHETE, CURELE
DE TRANSMISIE

PIELARIE FINA

**FRAȚII
RENNER**

: & Co. :

S. A. — C L U J

ADRESA TELEGRAFICA:
„ D E R M A T A ”

ARONSON

Mare casă de expediție și transport, cu legăturile cele mai sigure în țară și streinătate

Firmă veche de perfectă încredere

BRAȘOV, Piața Libertății

(casa veche a Sfatului orașenesc)

„ASTRA”

Prima Fabrică Română de Vagoane și Motoare S. A.

Pentru oferte a se adresa Direcțiunii Generale:

București, Str. Lascăr Catargiu No. 11
sau **Direcțiunii Uzinelor din Arad**

Adresa telegrafică:
Vagonastra București
Vagonastra Arad

Scrisori:
București Căsuța poșt 136
Arad, Calea Aurel Vlaicu

Uzine: A R A D

Secția Vagoane:

Orice fel de vagoane de persoane, de marfă și de lux.

Vagoane cisterne, de spirt, petrol și benzine. — Vehicule industriale, forestiere și agricole. — Construcție de fer, stâlpi nituiți. — Piese de mașini forjate. — Zdrobitoare de cânepă. — Poduri. — Piese de fontă și de metal. — Cazane. — Rezervoare pentru apă, spirt, petrol și benzină de orice formă și mărime. — Piese de rezervă pentru vagoane normale și vagoane-cisterne.

Oferte și devize la cerere.

Târgul de Mostre

și Expoziția

de Mobile din Arad

ARAD 1—10 August 1925

75% reducere pe C. F. R.

Expoziție agricolă
Concerte, reprezentații teatrale și Radio
Festivaluri sportive
Congrese ale țării, etc.

SOCIETATEA DE MÂINE

REVISTĂ SĂPTĂMÂNALĂ PENTRU PROBLEME SOCIALE ȘI ECONOMICE

Editor și redactor-șef:
ION CLOPOȚEL

REDACȚIA:
PIAȚA UNIRII 8 - TELEFON 308
CLUJ, DUM. 9 și 16 AUGUST 1925

Anul II Nrii 32 și 33
NUMĂR DUBLU: LEI 20

Crepusul autorităților consacrate

Istoria cunoaște existența unor autorități ce păreau că vor dura în eternitate. Dintele vremii însă le-a pregătit prăbușiri cu sgomot cu atât mai mare cu cât căderea lor a fost mai neașteptată. Imperii puternice parcă înfruntau veșnicia. Și câte popoare asuprite n'aveau momente de oboseală în lunga lor așteptare de a se elibera, scrutând perspectivele viitorului ce nu se lăsa descoperit. Tiranii anticității, prinții medievali au avut o soartă dintre cele mai tragice, cu toată strălucirea domniei lor părea atât de sigură.

În afară de autoritățile constituite, a existat un întreg cortegiu de alte autorități, întemeiate pe bogăție, ereditate și situațiuni sociale. Durata lor s'a dovedit iarăș efemeră. Rând pe rând, istoria a pregătit răsturnarea lor, pe măsură ce s'au înmulțit pionerii ideilor de libertate și dreptate pentru toți.

O singură autoritate bravează timpul neputând fi dărâmată: autoritatea valorii, a meritului personal. Imprejurări meschine pot să întunece o vreme valoarea unui om, însă ea rămâne ca un diamant ce nu poate fi ascuns și scăzut din adevăratul său preț. În familia noastră, în cercul restrâns al prietenilor, în societate talentul este considerat, își formează un prestigiu ce dominează. Este o vraje intrinsecă în valoarea personală a omului și sfârșește prin a deștepta apreciere și stimă. În lumea aristocrațiilor mândre, ca și în lumea măruntă a celor năpăstuiți, cucerește

flacăra vie a energiei acesteia devine a omului, care este valoarea, meritul, talentul, superioritatea intelectuală și morală.

Timpul nostru ne servește ca niciodată cu exemple infinite de sfărâmare a autorităților consacrate. Și câtă lume nu regretă că nu se mai simte mâna tare a unor autorități cari ordonau, iar lucrurile se executau cu precizie de ceasornic conform voinței lor. S'a spus că este o adevărată criză a autorității. Dar să nu ne pară rău că au pierit autoritățile-forțe, mai totdeauna potrivnice intereselor masselor. Locul li-l iau adevăratele autorități reprezentând idei și curente de o umanitate nouă și binefăcătoare, sunt autorități blânde, animate de duhul pașnic al culturii științifice moderne.

Acei cari exclamau și jinduiau după întocmirile lumii vechi, erau chinuți de întrebarea: ce se va putea pune în loc într'un regim egalitar, cum va fi menținută ordinea nouă? Fără autorități? Da, fără autoritățile despotice, însă cu alte autorități, mai multe și mai prețioase, răsărite tumultuos din toate straturile sociale. Magia autorităților vechi susținute cu mijloace artificiale ca cele enumerate: avere, origină, stare socială, este înlocuită cu o cumpănire rezonabilă de către toți a valorii personalității.

Doctrinarii ideilor egalitare n'au desființat autoritatea, nici n'au disprețuit intelectualitatea, dimpotrivă le găsesc temeieri noi, mai solide, mai rezistente. Cu cât se îndesește societatea, cu cât se ridică media

intelectuală a mulțimii și se crează instituțiuni mai multe de facilitare a valorificării talentelor, cu atât se adâncește și marele rezervoriu al valorilor omenești.

Normele de cunoaștere ale valorii se vor stabili încetul cu încetul prin judecata colectivă a societății. Un om de valoare nu este neapărat necesar să fie un orator de forță, să exceleze în volumul glasului ori în gesturi impresionante. Învățatul Masaryk nu este împodobit cu asemenea calități, ci s'a ridicat numai prin tăria dinamică a ideilor. Am cunoscut o personalitate extrem de calmă, cu totul lipsită de orice dramatism de atitudini, însă posedând o miraculoasă putere de a te cuceri prin vorba și scrisul său potolit: Virgil Arion. Sunt și alte temperamente cu aparențe ce ne pot sustrage aprecierii obiective: excesiv de vioaie ne fac în public impresia superficialității, însă în laboratorul lor intim de muncă depun sforțări uimitoare de hărnicie și seriozitate.

Punem teme de meditațiune asupra autorităților reale ce trebuie să-și ia locul în viața publică, prezidând destinele noastre de mâine.

Avem motive forte bine judecate când pledăm pentru un regim democratic. Atașarea noastră pentru el este rodită de o scrutare îndelungă asupra schimbărilor necesare, îmbunătățirilor sorții umane. Avem o concepție argumentată că un spor esențial în bine nu se poate face fără împrosperarea energiilor și desfacerea valorilor cât mai nume-

roase din masele populare. Democrația aduce o înmulțire a valorii și cu ea o creștere a moralității publice. Adevăratul dig contra corupțiilor ce sunt acum la ordinea zilei, nu-l poate forma decât mulțimea conștientă, care va înlătura paraziții dela răscrucile drumurilor de sat ca și din birourile ministerelor. Bandidismele Muntenilor și Tomeștilor, excrocheriile Dâmbovicenilor aruncă o pată neagră asupra societății de astăzi, incapabilă să se apere încă

așa cum ar trebui contra acelor cari îi rănesc bunul simț și-i jefuesc averea. Pe măsură însă ce se exercită un amestec mai viu al celor de jos în afacerile publice, chiar dacă trebuiesc jertfite autoritățile consacrate, în aceeași măsură se va mistui și noianul neajunsurilor de astăzi. Asistăm la un crepuscul al autorităților vechi. Să nu ne pară rău. Pe ruinele lor se înalță adevăratele autorități, veșnic valabile.

Ion Clopoșel

ACTUALITĂȚI

Nietzsche și sufletul poporului german

Doăzeci și cinci de ani dela moartea filosofului.

Cel mai mare istoric al nostru, profesorul Nicolae Iorga, spunea într-o vorbire a sa, cu ocazia semicentenarului Academiei Române, următoarele cuvinte:

„In pictura veche bisericească a Românilor sunt așa reprezentate casele sfinte că la dreapta sunt susținute de mâna regelui și la stânga de mâna episcopului. Cred am putea afirma că statul ar trebui alegorizat ca într-o mână să fie ținut de mâna regelui și într'alta de mâna omului de știință“.

Acest aforism istoric m-a îndemnat de a reveni un moment la notițele mele din decursul războiului, când lovit de faptul că Nietzsche era autorul cel mai citit în armata germană, am încercat să pătrund în filosofia epocală a acestui cugetător german și să desleg problema controversată pe atunci, susținută de francezi și combătută de germani, intrucât a influențat Nietzsche sufletul poporului german. Mai ales francezii și englezii afirmau pe atunci, în 1917 că, alături de Treitschke și Bernhardi, Nietzsche este acel scriitor german, din ale cărui scrieri se poate mai bine întrevădea intențiile reale ale Germaniei. Voința de a fi forte (der Wille zur Macht), pe care Nietzsche a formulat-o ca principiu de bază al vieții, nu ar fi altceva, spuneau francezii, decât mobilul dorințelor de cucerire ale poporului german. Profesorul Dr. Vaihinger dela Universitatea din Halle, unul dintre cei mai buni cunoșcători ai filosofiei lui Nietzsche, respingea cu energie aceste afirmațiuni, cu următoarele cuvinte: „Pă-

rerile lui Nietzsche sunt așa de pur filosofice, pur științifice și pur teoretice că n-au nimic a face cu tendințe politice și naționale“.

În ziarul meu depe câmpul de război nu puteam să dau dreptate prof. din Halle și nu i-ași putea da nici astăzi, pentru că, chiar dacă nu luăm în considerație că Nietzsche a devenit deodată alături de Faustul lui Goethe și de Biblie autorul cei mai citit al intelectualilor germani, însă cu cât pătrunzi mai adânc în filosofia nietzscheană, cu atât mai frapantă e asemănarea între sufletul și mentalitatea poporului german și această filosofie. S'ar putea cel mult zice, că în mod invers s'a săvârșit această asemănare, că anume, ceea ce în sufletul poporului german forma parte integrală de decenii de ani încoace, a cristalizat Nietzsche ca fiu genial al acestui popor, toate dorințele, toate frământările, întreg modul de cugetare al poporului său, sub forma cea mai desăvârșită în care s'au scris vreodată aforisme.

Sapte sunt tendințele cari caracterizează opera lui Nietzsche; și anume: tendința antimoralistă, antisocialistă, antidemocratică, antifeministă, antiintelectualistă, antireligioasă și, în sfârșit, tendința antipessimistă.

1. Tendința antimoralistă. Deosebirea ce se face de comun între rău și bine nu se mai poate menține. (Jenseits vom Gut und Böse). Ceea ce mulțimea numește morală este un fetiș fals, pe care cel puternic trebuie să-l disprețuiască și această morală trebuie înlocuită prin altă morală, care singură cores-

punde naturii, anume prin morala supra-omului. Acesta nu se preocupă de loc de prefinsele opiniuni pseudo-morale ale legislațiunii și ale societății de astăzi ci își afirmă, fără nici un menajament față de alții, voința sa spre putere. Nietzsche expune acest principiu într'o formă atât de clară și desăvârșită (Zur Genealogie der Moral, 1887. Also sprach Zarathustra, 1885), încât cu drept cuvânt se zice, că principiile lui Nietzsche sunt evanghelia puterii, a forței, a energiei.

Nu-i ușor de întrevăzut în această tendință antimoralistă, în această morală a supra-omului asemănarea cu politica lui Bismark „Deutschland, Deutschland über Alles“ și călcarea în picioare a Belgiei mici și fără de apărare, folosindu-se Germania pur și simplu de dreptul forței față de cel slab?

2. Tendința antisocialistă. Nietzsche propovăduiește mai departe ideea că masele poporului, „Die viel zu Vielen“, cum le numește el, trebuie conduse de personalități aristocratice (Herrennaturen), cari sunt în stare să imprime peste tot timbrul voinței lor.

Împăratul Wilhelm, în absolutismul lui feroce, cunoștea bine filozofia lui Nietzsche, autorul lui predilect, la care revenea foarte adesea, pentru ca să poată găsi justificarea moralei și a faptelor sale.

3. Tendința antidemocratică. Nietzsche are un deosebit cult pentru aristocrația Franței din secolul al XVII și al XVIII-lea și și-a făcut, — din cauza principiilor lui aristocratice — partizană întreaga aristocrație germană contimporană. E mare dușman al axiomelor revoluțiunii franceze: Liberté, Égalité, Fraternité și propovăduiește neegalitatea oamenilor, susținând că democrația este o mare greșală contra naturii. Natura întregă este idealul unei instituțiuni aristocratice, căci în „Bellum omnium contra omnes“ învinge întotdeauna cel mai aristocrat și cel mai puternic individ. Această neegalitate a forțelor trebuie să aducă cu sine și o neegalitate a drepturilor. Cei puțini și cei tari să aibă conducerea în mână, dispunând de toate drepturile, iar dacă mulțimea (Die Dutzendware der Natur cuvânt luat de Nietzsche dela Schopenhauer) ar lua conducerea în mână, cei puțini să se retragă. Și încă Nietzsche mai adaugă la asprimea acestui principiu antidemocratic și Darwinismul, susținând că cei tari trebuie să fie nemiloși

și fără pic de compătimire față de cei slabi ca însăși natura. Și iarăși pentru cei ce au ochi de văzut pot vedea o conexiune între aceste principii ale lui Nietzsche și brutalitatea ce a arătat-o armata germană în război.

4. Tendința *antifeministă*. Nietzsche vede în mișcarea de emancipare a femeii o degenerare și, deși nu este atât de disprețuitor față de femeii ca Schopenhauer, se cunoaște totuși aforismul său, nu tocmai favorabil, la adresa femeii: „Du gehst zu Frauen, vergisst die Peitsche nicht!“

Femeea e cea slabă și bărbatul are totdeauna față de ea dreptul celui mai puternic. Are însă cuvinte de o deosebită stimă față de maternitate și căsătorie, creându-și între copiii căsătoriilor ideale, prototipul omului viitor. Nietzsche nu este aderent al principiului că intelectul bărbatului ar fi mult mai superior decât al femeii, ci susține că ceea ce îl face superior pe bărbat este voința (Der Wille zur Macht). Intelectul este pentru el ceva secundar și formulează în faimosul axiom următor, întreagă această mentalitate: „Das Glück des Mannes heisst: ich will, das Glück der Frau heisst: Er will!“

Această tendință antifeministă a lui Nietzsche am amintit-o pentru a face complet acest mic studiu despre Nietzsche, dar n'are nici o legătură deosebită cu manifestările războinice ale poporului german.

5. Tendința *antiintelectualistă*. Nietzsche găsește în prețuirea prea mare a intelectului și în deprecierea voinței izvorul principal al decadenței de astăzi și toată intelectualizarea de astăzi înseamnă, după el, un mare pericol al energiei și voinței instinctive. Intelectul este pentru el numai rațlunea mică (Der kleine Vernunft), voința este rațlunea mare (Der grosse Vernunft). De aceea și e Nietzsche mare dușman al lui Socrates, fiind acesta, după el, tipul învățătorului sec, fără voință. Desigur se datorește în bună parte lui Nietzsche faptul, că nicăieri pe lume mai mult decât în Germania, nu se pune pond mai mare pe dezvoltarea voinței.

6. Tendința *antichristă* (antireligioasă). Nietzsche numește creștinismul o revoluțiune de sclavi: și încearcă să dovedească istoricește, că creștinismul a fost mai întâi primit de sclavi, pentru că propăga compătimirea, iubirea de aproape și astfel de virtuți întoarse ale mō-

rării, cum le numește el, puteau folosi sclavilor. *Creștinismul a fost „un ger cumplit al unei nopți lungi“*. Pe preoți îi numește falsificatorii adevăratelor valori ale vieții pentru că aceștia slăvesc mila, bunătatea, slăbiciunea, compătimirea, așnumitele virtuți, când acestea sunt în realitate calități ant-naturale și întorc toate forțele creatoare peste cap (Die Umwertung aller Werte). Creștinismul ne învață să disprețuim cele lumești, dându-ne speranța unei vieți de apoi, ceea ce Nietzsche exprimă prin cuvintele că creștinismul ne face sclavi unei lumi reale. „Moarte celor slabi“ (Tod der Schwachen), strigă Nietzsche, căci a sprijini pe bolnavi și nepuincioși, ceea ce dela natură e destinat peiriei, înseamnă a lucra contra legilor naturii. „Fiți puternici, nemiloși, strigă el, ca natura!“ Cele mai importante salturi ale culturii, ale progresului în omenire le-a făcut nu creștinismul, culmea depravațiunii morale de stăpân, cum numește el creștinismul în altă parte, ci războaiele și marii cuceritori, cari au știut să impue masselor voința unui singur om. Dela această idee până la tipul de supraom în care se complăcea așa de mult Wilhelm al II-lea și până la felul cum au purtat germanii războiul, este un pas mult prea mic decât să mai fie nevoie să insistăm asupra acestei conexiuni.

7. Tendința *antipesimistă*. Nietzsche e acel filosof, care, ajutat de darwinism, dă lovitură de moarte filosofiei pesimiste a lui Schopenhauer. Invingerea e a celui mai tare și cel tare se oțelește numai în durerile vieții; iar voința lui a tot puternică își găsește izvoare de bucurie în înfrângerea acestor greutăți. Să iubești viața tocmai pentru durerile ei și această filosofie este negațiunea cea mai clară a pesimismului, formează ceea ce numim concepția pozitiv voluntaristă a vieții (Die fröhliche Wissenschaft 1882. Also sprach Zarathustra 1883-1885, Jenseits von Gut und Böse, 1886, Zur Genealogie der Moral 1387, Antechrist 1888).

În diferitele centre de voință, cari niciodată nu-ți dau pace, vedea Schopenhauer una din nenorocirile acestei lumi și căuta scăparea, pe de o parte în resemnare, pe de altă parte în ascetism, însă Nietzsche găsește tocmai în această luptă continuă deliciul vieții. În o epocă a vieții sale adora Nietzsche pe Richard Wagner ca pe prototipul

artistului, dar când apare Parsifal, în care Nietzsche vede o înjosire a artei prin biserică, se depărtează de acest ideal, și afirmă în cea mai desăvârșită formă a aforismelor, că războiul și lupta înobilează individul, națiunile și omenirea și cu o însuflețire ditirambică slăvește legea naturei de a distruge pe cel slab și de a ajuta pe cel tare în lupta lui.

Pesimismul este o slăbiciune rușinoasă. Fiecare să-și iubească și cea mai aspră soartă: *amor fati*. Eroul să-și iubească lupta; voința tare găsește în greutate și dureri un nou imbold de muncă (Ohne Kampf kein Fortschritt, ohne Schmerz kein Kampf, Mensch sein heisst ein Kämpfer sein). Astfel Nietzsche apoteozează forțele creatoare ale vieții (Die Jascnaffenden Gwaltigen des Lebens, și cu un încompărabil elan de însuflețire strigă: „Memento vivere“, în loc de „Memento mori“. Astfel se explică faptul bine studiat și observat de mine și în decursul războiului la armata germană că, până când ai noștri se topeau de nostalgie și de dor de casă, ei își petreceau viața cu toate chinurile războiului, totdeauna în voce bună și o dispozițiune energică și optimistă.

Astfel Nietzsche din sinteza acestor șapte tendințe a creat tipul supra-omului (Der Übermensch), expresie luată de Nietzsche dela Goethe. El citează din istorie astfel de supra-oameni pe Alexandru cel Mare, Iuliu Cezar, August, Cezar Borgia și Napoleón, idblatizând mai cu seamă pe acesta din urmă, iară în „Also sprach Zarathustra“ creează el tipul de supra-om al viitorului. Acest supra-om ia bucurie asupra lui suferințele (ascetismul pozitiv) și durerile vieții, pentru că durerea este condiția sine qua non a forțelor creatoare. Această societate de oameni veșnic veseli, și curajoși ca copil, se exersează zilnic în stăpânirea de sine, pentru a ajunge la un organism ideal și la o sănătate desăvârșită (blühende Leiblichkeit). În această societate toți oamenii sunt liberi, iar această libertate înseamnă că instinctele de luptă pozitivă au predominanța asupra tuturor celorlalte instincte. Omul liber al acestei societăți calcă în picioare ceea ce se numește comoditate și inerție sufletească, „la care visează hamani creștinii, vacile, femeile, englezii și toți democrații din lume“. Omul liber este un luptător și iubește

redingotei la altele, de câte anumite clase sociale e *uzanță datină*, iar scoaterea pălăriei, salutul, e un *obiceiul*, propriu zis.

Toate aceste părți ale *obiceiului* în general, au drept caracteristică fenomenul repetiției, a repetiției regulate, continue, a memoriei, a voinței sau a acțiunii. Obiceiul e o repetiție regulată a voinței individuale. (Kant în fiecare dimineață *voia* să se scoale la ora 4.) Moda e repetiția regulată a voinței sociale însă de origine individuală. Uzanța, datina e un fenomen de repetiție voluntară, regulată făcută de o clasă de oameni. Obiceiul propriu zis este fenomen de repetiție regulată, universală.

Este de observat după toate acestea că faptele sociale au o logică superioară logicii obișnuite; ele formează o dialectică superioară tratatelor de metafizică. Să meditam puțin asupra obiceiului. Ce e sculara regulată la ora 4 dimineața? E un fapt, dar e și o regulă ce mi-o dau mie însumi. Regula aceasta ajunge cu vremea un imperativ, un *ordin* pe care mi l-a creat *voința*. Tot așa și cu celelalte elemente ale *obiceiului*.

Obiceiurile generale, datinile formează legislația socială produsă de voința socială, legislație ce conține chiar imperative. Ele sunt factori sociali de conservare și de progres în același timp. Sunt factori de conservare pentru că au menirea de a face să se continue, să se perpetueze tot ce se cristalizează mai perfect, mai minunat în viața unui popor. Sunt factori de progres pentru că atunci când un obicei nu mai e la înălțimea timpului, se debarasează ușor de conținutul lui primitiv, înlocuindu-l cu un altul mai adecuat noilor condiții de viață. Această schimbare face din obicei un factor progresist de primul rang. Să luăm ce exemplu salutul, un obicei care azi are la bază sentimentul de bună voință socială, obicei care e un element integrant al vieții de toate zilele. La origine are cu totul altă semnificație. E un element de conservare socială. Omul primitiv vede în orice strein un dușman, iar în prieten un spirit ce ar putea să-i facă rău. Se naște la primitivi un proces lung de asigurare prin semne, cari să arate că întâlnirea nu e cu scopuri dușmane, ci ocazie de convorbire politicoasă. De aici salutul de azi. Alte exemple: La originea anunțurilor mortuare, a

ciocnirii de pahare, a bacșișului, a dreptului familiei asasinatului de a asista la executarea asasinului, origina duelului etc. etc.

Acest din urmă exemplu ne dovedește cu câtă greutate poate dispărea un obicei, întrucât duelul, deși este oprit de lege prin pedeapsă, deși e condamnat de religie, dezaprobat de opinia publică, totuși continuă să fie practicat.

Importanța obiceiului o constată oricine studiază viața socială. La temelia oricărei vieți sociale stă *obiceiul*, care absoarbe și regula juridică și regula morală. Gândiți-vă, pentru a vă convinge că așa este, la *obiceiul pământului*, la obiceiurile ce cârmuesc și azi triburile primitive, la obiceiurile coreilor ortodoxi, la Anglia de azi care are prea puține coduri și legi scrise, dar are obiceiuri cristalizate perfect, după cari se conduce o bună parte a organismului social.

Obiceiurile se aseamănă și cu normele juridice și cu cele morale. Ele au o putere coercitivă însemnată. La baza ei este un profund motiv psihologic: sfiala de a nu fi arătat cu degetul, de a nu fi altfel ca altul, în fața opiniei publice, care e factorul ce determină evoluția minunată a obiceiului.

Opinia publică este și o forță care se exercitează asupra societății, la care societatea e nevoită să se supună ori vrea, ori nu vrea. Fără opinia publică nu se poate concepe nimic. Imprumutul nostru în streinătate, nu l-am putut realiza pentru că opinia publică de acolo a fost împotriva noastră. Tot din cauza opiniei publice nu e posibil azi un războiu dinastic, ca în evul mediu. Dealtfel astăzi fără opinia publică nu se poate face nici un fel de războiu. Tot opinia publică consacră o poezie, un cântec, o operă de artă. Opinia publică este așa de puternică, încât chiar Metternich a spus că este periculos a o disprețui.

Dar, ce este opinia publică?

Răspunsul îl vom găsi. Să împărțim numele ei, în cei doi termeni cari îl compun: opinie și public. Sub public înțelegem publicul mare, larg, acel „monstru” care după Voltaire are urechi și limbi, dar e privat de ochi. Monstrul ce culege impresii, le înregistrează și le prelucrează. Dar *publicul* are și o opinie. *Opinia* e ceva ce stă între credință și judecata logică. E o judecată dar nu de cunoștință, ci de valoare. De aici chiar caracte-

ristica opiniei publice: judecă cu inima, cu sentimentul. Opinia publică e un tribunal, un control. Ea nu creiază ci decretează ce e bun și ce e rău. Ea aplaudă sau dez-aplaudă sau dezaproabă.

După aceasta contertențiarul arată că opinia publică se poate schimba, prin schimbarea cauzelor cari determină o anumite opinie. În formarea ei rol important are *presa*, dacă e conștientă de menirea ei, precum și *conferințele* cari își au publicul lor.

D. Gusti încheie aducând elogii d-lui Iorga, pentru că prin conferințele la cari a adunat un public mare, cât și prin activitatea sa în presă, contribuie la procesul de înălțare a opiniei noastre publice, factor care cu timpul va stărpi, va face să dispară multe rele de cari suferim.

Aurel Buteanu

Cronică mărunță

— «Journal de Genève» din 27 Iulie, a. c., publică sub semnătura d. Noël Roger, un foarte elogios articol despre pictura noastră contimporană. Grigorescu, Luchian, Smigelski sunt considerați de cei mai tipici reprezentanți ai acestei arte la noi. Ne surprind elogiile aduse celui din urmă — „pictorul țaranului ardelean” — atât de neglijat de criticii contimporani.

— Fostul premier englez Lloyd George, într'un articol din «Stampa» din Torino, preocupându-se de războaiele de pe celelalte continente (China, India, Maroc, Egipt, etc.) scrie că ele tind la o coaliție a negrilor și a galbenilor în contra albilor. Ei opun o cifră de 1.150 mil. față de 550 mil. albi; progresele lor, în anii din urmă, în războiu, comerț, știință aplicată sunt uimitoare.

— În 15 August a. c. se va ține la Sinaia congresul presei Miceii Antante.

— Cu ocazia sărbătoririi a 60 de ani de viață a d-lui I. I. C. Brătianu, partizanii d-sale au hotărât să adune fonduri pentru o grandioasă fundație culturală, care să-i poarte numele. Iată o sărbătorire care aduce mai mult decât banchetel! — În luna Septembrie se vor exuma 3000 de eroi sărbi, morți în cursul războiului în lagărul de prizonieri dela Arad. Cu această ocazie se vor aranja în acea localitate, de către guvernul nostru și cel jugoslav, mari serbări. Un uriaș număr de pelerini sărbi vor participa la ele.

— „La Vie” din 1 Iulie 1925 e consacrată întreagă României. Viața noastră culturală și economică e zugrăvită obiectiv în articole semnate de dd. Herriot, St. Aulaire, Camille Aymard, Berthelot, I. Carcopino, E. de Martonne. Revista dă și o excelentă traducere din Caragiale.

— La «Teatrul Popular» din București a avut loc o cosfătuire pentru deschiderea unui teatru pentru copii în capitală.

Discuțiile la care au luat parte artiștii și oamenii de școală de seamă — au fost pline de interes. S'a discutat rolul educativ al dramei; s'a hotărât să se ceară piese dela artiștii mari. Este o nouă și roditoare latură a educației pe care alții au aplicat-o de mult . . .

POLITICA EXTERNĂ**Rusia și pactul de siguranță**

Ocupându-ne de mai multe ori, în aceste coloane, de problema siguranței Statelor și examinând-o din toate punctele de vedere, conștient cu dezvoltarea evenimentelor internaționale, am exprimat mereu dorința ca eforturile ce se fac pentru un pact general de siguranță — indiferent de forma lui — să izbutească. Și nici nu puteam dori altceva mai bun, ca Români, pentru că, în situația creată prin noul regulament internațional al păcii generale, România este și trebuie să fie un Stat profund pacific și conservator. Avem nevoie de pace și siguranță externă, mai mult ca de orice, pentru a consolida și organiza Statul nostru întregit în admirabile condițiuni de viață proprie și cu foarte largi perspective de absolută independență politică-economică.

Dorința de pace și siguranță este unanimă.

De altfel, dorința aceasta nu este numai a României, ci a tuturor Statelor care au trecut prin încercările fără de asemănare ale marelui război, fie învinse sau învingătoare. Și e firesc să fie așa întrucât din excesul suferințelor în urate și care încă nu s'au sfârșit, toată lumea a ajuns la groaza de război și la aprecierea justă a binefacerilor păcii! O expresie a acestei nevoi de pace și de siguranță, aproape vitală pentru toți, o găsim chiar în pactul Societății Națiunilor, art. 10.* Bine înțeles, pot fi oarecare deosebiri între diferitele State cu privire la dorința și la eforturile lor pentru pace și siguranță după cum va fi vorba de învinși sau învingători, pot exista unele deosebiri între învinșii extrem de nemulțumiți, cu noua orânduire internațională și cei mai puțin nemulțumiți, după cum și între învingători sunt unii cari se socotesc nedrețățiti prin pacea generală și îi consideră pe alții ca foarte favorizați.

Eterna variație și instabilitate caracteristice oamenilor ca și operelor omenești!

Cu acest adaus de precizie, re-

* Membrii Societății se obligă a respecta și menține împotriva oricărei agresiuni din afară integritatea teritorială și independența politică actuală a tuturor membrilor Societății. În cas de agresiune, de amenințare sau primejdie de agresiune, Consiliul ia măsuri pentru a asigura împlinirea acestei obligații!

petăm că toată lumea este dornică de pace și de siguranță și, prin urmare, ideea pactului de siguranță se bucură, prefuturindeni, de simpatie și de interes.

O singură excepție: Rusia.

Dar pentru a nu păcătuim împotriva preciziei, trebuie să venim și la singura excepție care turbură unanimitatea constatată: la Rusia. Precum am arătat și cu alt prilej, în aceste coloane,* republica sovietică, datorită situației sale excepționale, atât înăuntrul cât și în afară este astăzi singurul Stat care nu vrea să audă de pace și de siguranță europeană, ci, dimpotrivă, făcând mereu cas de intențiile sale pacifice, își dă toate silințele să împiedice consolidarea și siguranța Europei, fiindcă numai așa speră să poată ajunge la revoluție mondială.

Intreaga agitație în opinia internațională, pe tema Basarabiei, am arătat că nu este altceva decât încercarea iaturalnică de a redeschide chestia Dunării și chestia strâmtorilor, prima rezolvită în afară de Rusia, la conferința dunăreană dela Paris din 1922, fiindcă ea nu mai era Stat riveran la Dunăre; iar a doua soluționată în prezența Rusiei, dar împotriva voinței sale, la conferința de pace dela Lausanne în 1923. Șampion al revizuirii tratatelor de pace, al tuturor fără vre-o deosebire, fiindcă n'a participat la redactarea nici unuia din ele, Rusia se află exact în situația omului slab, izolat și răsvrătit, în neputința lui de a face ceva, contra tuturor semenilor lui cari, totuși, nu sunt prin nimic vinovați de neputința sau izolarea celui mai slab.

Comparația aceasta nu este deloc exagerată fiindcă, mai mult decât din pricina principiilor comuniste, Rusia bolșevică este în mod permanent ostilă la tot ce se relizează ori se încearcă a se realiza în domeniul internațional. Nu-i place nimic, nu admite nimic și tot ce poate contribui la stabilizarea și siguranța generală a celorlalte State îi apare ca o primejdie direct amenințătoare pentru sine. Bolșevismul, îmbibat de permanentă neștiință, de nihilismul caracteristic

* Statul cel mai răsvrătit împotriva noului ordin internațional (Rusia) în „Societatea de maine” No. 32, 23 Noembrie 1924.

și propriu mentalității rusești de totdeauna, este astăzi mai mult ca oricând o primejdie nu numai pentru pacea și conservarea socială a popoarelor, dar chiar pentru siguranța internațională așa de necesară tuturor.

Impotriva Societății Națiunilor și a siguranței.

Astfel se explică pentru ce bolșevicii s'au arătat, dela început, dușmani neînduplecați ai Societății Națiunilor și au refuzat totdeauna orice contact implicând recunoașterea lor față de organismul dela Geneva. În chip instinctiv și mai înainte ca această creațiune a păcii generale să fi făcut proba utilității sale, bolșevicii i-au simțit scopul conservator și pacific, pentru viața internațională, și, de aceea, au combătut-o cu înverșunare.

Dacă n'ar fi fost în pact decât vestitul articol 10, privitor la „integritatea teritorială” și „independența politică” actuale ale Statelor, și încă ar fi fost destul motiv, pentru bolșevici, să nu admită cu nici un preț existența organismului dela Geneva.

Dar evenimentele s'au însărcinat să dovedească valoarea pur platonice a acelui articol, pentru siguranța Statelor, chiar în vara anului 1920, cu prilejul războiului pe care Rusia bolșevică l'a făcut Poloniei.

Este lesne de înțeles că împrejurarea aceasta, ca și alte realități ale vieții internaționale, au convins pe toți membrii Societății Națiunilor de slăbiciunea garanției de siguranță ce rezultă din art. 10 al pactului. Eforturile generale pentru un pact de siguranță și garanție, care să îplinească insuficiențele sau neputința Societății Națiunilor n'au făcut decât să sporească ostilitatea și nemulțumirea bolșevicilor împotriva celorlalți membri ai comunității internaționale.

De aceea, și Mica Antantă și alianța româno-poloneză, care nu erau în fond decât tratate regionale de siguranță completând neputința art. 10 din pactul Societății Națiunilor, au fost primite și privite cu extremă dușmănie de presa moscovită ca și de toți conducătorii bolșevici.

Când mai târziu problema siguranței a luat amploarea protocolului general dela Geneva pentru arbitrajul obligator, Rusia bolșevică a avut manifestări furioase împotriva operei săvârșite, precum s'a văzut din declarațiile doctorului Rakowski

către un ziar vrenez și pe care le-am rezumat în aceste coloane.*)

Fără să mai facem alte citații și să aducem noi dovezi despre ostilitatea permanentă a Rusiei bolșevice împotriva oricărui pact sau măsură de siguranță pentru comunitatea internațională, vom trece la actualitatea acestor momente când desbaterile unui asemenea pact, direct între Paris și Berlin, par îndrumate pe calea unor concluzii fericite.

Tratatul dela Rappallo și rezervele germane din cauza Rusiei

Se știe din lectura ziarelor cotidiene că nota de răspuns a guvernului german, în chestia pactului de garanție, deși redactată în termeni foarte satisfăcători și cu posibilități de continuarea tratatelor, a lăsat, totuși, să se vadă, la Paris, rezerve și reticente care amintesc tratatul dela Rappallo, din 1922, încheiat cu bolșevicii și vădesc menajamente speciale la adresa Rusiei.

Intr'adevăr, un pasaj din nota guvernului berlinez cuprinde rezerve speciale în privința intrării Germaniei în Societatea Națiunilor, ca un complement necesar al pactului de garanție rezerve decurgând din obligațiile impuse membrilor societății prin art. 16 din pact.

Pentru a înțelege valoarea și cuprinsul exact al acestor rezerve, vom aminti ce-am spus, în articolul precedent despre stadiul actual al pactului de siguranță, cu privire la libertatea Franței de a interveni, în Europa centrală și răsăriteană spre a-și ajuta aliații la caz de agresiune. Libertatea de intervenție recunoscută Franței, chiar prin pactul în pregătire, nu este ceva nou fiind vorba de obligații rezultând din tratatele defensive de alianță, anterior încheiate cu Polonia și Cehoslovacia, în conformitate cu spiritul pactului Societății Națiunilor și având drept scop suprem respectarea tratatelor de pace în sensul art. 10 din pact. Din această cauză, am putea spune chiar că libertatea de intervenție, la care a consimțit Anglia față de Franța, decurge ca o obligație din însuși textul art. 16 din pact întrucât, precum am mai spus, fiecare tratat de alianță defensivă, încheiat în spiritul Societății Națiunilor nu este decât un pact limitat, local sau re-

gional de siguranță, menit să completeze lipsurile, insuficiențele sau neputința art. 10 al pactului.

Să vedem ce spune art. 16 pentru a înțelege mai bine valoarea rezervelor Germaniei din ultima notă de răspuns. După ce precizează când un stat este în ruptură de pact, deci în stare de război cu totalitatea Societății Națiunilor, prin călcarea obligațiilor asumate, articolul enumeră sancțiunile de luat împotriva lui și modalitatea pentru aplicarea lor. Intre aceste modalități membrii Societății se obligă, fiecare în parte și toți laolaltă „să înlesnească trecerea prin teritoriul lor forțelor (armate bine înțelese) fiecărui membru al societății care participă la o acțiune comună spre a face să se respecte angajamentele Societății“.

Cu alte cuvinte, nota germană ridică obiecții împotriva acestei obligații din pact și ar vrea ca Germania să fie primită în Societatea Națiunilor fără sarcina de înlesnire a trecerii forțelor militare ale altor membri prin teritoriul ei. Sau mai precis, în cas de război în Europa orientală, deslănțuit, de pildă, printr'un atac al Rusiei împotriva Poloniei, precum a fost cazul la 1920, Franța să nu-și poată trece soldații prin teritoriul german în ajutorul aliaților ei orientali, conform obligațiilor din tratatul defensiv și în spiritul obligațiilor generale ce rezultă din art. 10 și 16 din pactul Societății Națiunilor pentru fiecare membru față de cel atacat.

Oricât ar fi de abilă și de mascată obiecția din nota guvernului german împotriva art. 16*) numai acesta este motivul adevărat care a determinat-o. De altfel, existența tratatului ruso-german dela Rappallo, cu obligațiile ce rezultă din el, ne explică îndeajuns situația Germaniei față de Rusia. Unii publiciști germani au avut chiar acum sinceritatea să ne-o spună fără înconjur, asigurând că tratatul dela Rappallo nu este o bucată de hâr-

*) «Rămâne, așa dar, în picioare primejdia ca Germania, în situația ei de Stat dezarmat înconjurat de State puternic înarmate, situat în centrul Europei și care a fost totdeauna în decursul istoriei câmpul de luptă al războaielor, să fie expusă fără nici o limită, odată cu intrarea ei în Societatea Națiunilor, complicațiilor războinice și conflictelor dintre trei State. „Germania nu va avea drepturi egale ca membru al Societății Națiunilor decât dacă dezarmarea ei va fi urmată de dezarmarea generală, prevăzută de pactul Societății Națiunilor“.

tie, ci o realitate și că Germania, intrând în Societatea Națională, va putea să apere, acolo, interesele Rusiei, mai bine decât o poate face astăzi prin izolarea ei. *)

Apare, astfel, evident, și cu prilejul tratatelor pactului de siguranță, nu numai ostilitatea permanentă și neînduplecată a Rusiei împotriva oricărei acțiuni de stabilizare și normalizare europeană, dar chiar o anumită acțiune diplomatică de culise, împotriva tratatelor în curs, pe temeiul tratatului dela Rappallo. Căci numai așa se poate explica articolul citat din „Vossische Zeitung“: ca un răspuns datorit de Germania la imputările venite din partea bolșevicilor pentru începerea tratatelor pactului de siguranță occidentală.

O nouă acțiune antibolșevică?

Precum am mai spus-o și altă dată, bolșevicii nu văd cu ochi buni nici o acțiune pentru garantarea păcii și stabilizarea nervoasă a Europei, fiindcă propaganda lor nu se poate desfășura, cu succes, împotriva tratatelor și a regulamentului internațional stabilit, ca și'n direcția provocării „revoluției mondiale“, decât numai într'o atmosferă generală de zăpăceală, de instabilitate și de neîncredere între State.

Pactul, care se tratează, dacă se va încheia va însemna că și Germania a încetat de a fi un element de nesiguranță și îngrijorare pentru cauza păcii și respectul tratatelor. — după cum într'o măsură mai mică au încetat de a fi asemenea elemente Ungaria și Bulgaria pe urma sistemului de alianțe alcătuind Mica Antantă.

Este evident că, în asemenea ipoteză, n'ar mai rămâne ca răsvrătit împotriva tratatelor și ca element primejdios pentru pacea internațională decât un singur Stat, — Rusia bolșevică.

Perspectiva acestei situații de absolută izolare în comunitatea internațională, agravată pe deasupra de complexul tuturor bănuelilor, ades dovedite, de acțiuni revoluționare comuniste în celelalte State este, desigur, foarte puțin comodă și îmbucurătoare pentru conducătorii actuali dela Moscova. De aceea, și'n presa bolșevică, se manifestă de câțva timp un pesimism semnificativ și se exprimă, mai

*) Articolul de fond semnat G Bernhard în „Vossische Zeitung“ dela 28 Iunie a. c.

*) Articolul citat mai sus din »Societatea de mâine«.

mult ori mai puțin voalat, convingerea că o nouă coaliție anti-bolșevică ar fi pe cale să se înjghebeze, de data aceasta sub conducerea și din inițiativa Angliei.

De unde, explicabil, pornirea tot mai înverșunată a opiniei rusești, atât cât există și cât o putem noi percepe din manifestările oficialității bolșevice, împotriva Angliei și a „imperialismului britanic“.

Este, însă, drept și vom conveni alături de moscoviți, că dacă pactul de garanție occidentală se va încheia, înglobând și Germania, aceasta se va datori exclusiv schimbării de directivă în politica engleză pentru tot ce privește siguranța continentului european.

N. Dașcovici

CĂRȚI, REVISTE, ZIARE

Dr. Al. Borza

Problema Muzeului Național al Ardealului; Cluj, 1925, „Ardealul“.

În Ardeal există pe vremuri, și există și astăzi cu o mai puțină însemnătate, o „Societate a Muzeului Ardealan“, înființată din dărnicia câtorva nobili, printre cari s'a distins ca un adevărat mecenat contele Emerich Mikó. Această Societate a trezit mult entuziasm în primele zile ale existenței sale. În ea aveau de gând să îngrămădească, stăpânitorii noștri de ieri, bogățiile istorice, etnografice și științifice ale acestei regiuni, și îndeosebi pe cele cari se refereau la trecutul și cultura nației lor. Cu toată această Societate nu a primit aprobarea, decât dacă va avea un caracter regnicolar, elementul maghiar, îndeosebi după împăcarea Ungariei cu Austria în 1867, a organizat-o și a înzestrat-o în așa fel, ca să devină o forță de frunte a culturii maghiare în această regiune. Dar entuziasmul care a deschis la început și puna membrilor Societății, a scăzut simțitor așa că după 11 ani de existență (Soc. a fost înființată în 1859!) societatea tânjea din lipsă de mijloace materiale. Atunci au început tratativele cu statul. Și acesta a început a vărsa din belșug subvenții. În 1872 s'a deschis Universitatea din Cluj și întreg materialul Muzeului a trecut spre utilizare, la aceasta. Muzeul avea bogate colecțiuni zoologice, botanice, etnografice, istorice, artistice; biblioteca — o mândrie a Clujului — era posesiunea lui. Toate acestea nu au devenit într'adevăr productive, decât atunci când statul cu Universitatea a dat bani și oameni, cari să le exploateze. De aceea vechea Societate a devenit un fel de protecție numai — uneori chiar parazită — a bogățiilor adunate mai mult din dărnicia statului (în 1908 statul ungar a subvenționat Societatea cu 41.000 coroane, adică 1.640.000 lei după valuta de azi!) Statul a devenit astfel, proprietarul de fapt, dacă nu și de drept, al instituțiilor create de vechea Societate.

La preluarea „imperului“ în 1919, avându-se în vedere relațiile cari existau între stat și Societate, instituțiile acesteia au trecut în proprietatea Universității

noastre, chiar fără învoirea membrilor Societății.

Existând această situație de drept nelămurită a acestei Societăți, dl profesor Al. Borza, al cărui Institut de botanică încă era pe vremuri al Muzeului Ardealan, face în această broșură istoricul acestei Societăți, înșirând la urmă și propunerile d-sale pentru clarificarea situației ei.

Deoarece materialul științific, al căruia proprietară se pretinde societatea, este de o valoare considerabilă cităm și noi propunerile d-lui Al. Borza, atrăgând totodată atențiunea organelor în drept, asupra lor:

„1. Muzeul Ardealului este o instituție semiformală a Statului, actualmente în parte sub jurisdicția unei societăți de patronaj, care lucrează acum potrivit intereselor generale. 2. Statul are să ceară S. M. A să intre grabnic în legalitate, observând statutele, convocând la colaborare pe toți membrii în drept ai comitetului și societății, ca pornind pe baze legale să poată începe însăși munca de consolidare și ridicare a Muzeului. 3. Societatea românească și diversele instituții să ia la conștiință că muzeul Ardealului este un bun comun al nostru al tuturor că și noi avem o datorință de ordin superior național să ne interesăm de soarta Muzeului și să ne înscriem în număr cât mai mare în Societatea epitropă (Inscrierile se fac la Biblioteca Universității din Cluj, zilnic la Secretarul Societății. 4. Societatea și muzeul se va transforma prin aceasta pe cale legală în instituții trilingve, unde fiecare nație ardeleană va putea cultiva știința în limba sa. La Muzeu limba oficială principală va fi cea de stat, care este și limba Universității, chivernisitoarea colecțiilor, utilizându-se însă și cea maghiară și germană. 5. Dacă se va vedea că Societatea astfel reorganizată nu va putea susține Muzeul și că Statul nu ar fi aplicat și dea subvenții unei societăți private, Muzeul se va statifica și formal, după cererea epitropiei“.

Autorul este pe lângă propunerea din urmă fiind corespunzătoare intereselor culturale și de stat și în deplină consonanță cu principiile de drept.

Țara de Jos între revistele care înfloresc în provincie, este plină de miez și avânt. Tinerii cari o redactează au condeiu ascuțit, simț critic la înălțimea vremii; iar producțiunea literară aduce nume care tot mai mult se impun. Numărul de pe lunie—August îl deschide un articol al d-lui M. Dragomirescu („Regionalismul literar“) în care se constată îmbucurătoarea înmulțire a revistelor de provincie; d-sa găsește o „deplasare a axei adevăratei idialității, pe care o cere adevărata inspirație artistică“ în marile noastre centre culturale: București și Iași. Idealul de artă a fost înăbușit aici de interesele politice și comerciale; el s'a refugiat în „fițiicile“ de provincie.

Dintre afirmațiile d-lui M. Dragomirescu aderăm și noi la cea dintâi: înflorirea înbucurătoare a revistelor de provincie, dar nu vedem o așa de mare decădere în centre. Anul trecut a adus literatură bună și studii serioase și de acolo și sperăm că producția se va îmbunătăți și direcțiile se vor lămuri în cel care vine. Noi sperăm într-o apropiată înflorire generală a literaturii noastre.

Ne bucurăm că revista dela Bărlad a-

duce, prin condeiu d-lui Ion Băilă, o judicioasă privire asupra problemei minoritare, cu care ne frământăm noi zilnic, aici. În articolul „Problema minoritară sub aspectul cultural“ d-sa arată importanța pe care o au în statul nostru, mai ales prin cultura cu care sunt înzestrate, două dintre minorități: maghiarii și sașii. Viața culturală a acestora a influențat adânc — sub raport cultural nu și sentimental — pe Românii ardeleni. Și greșeala noastră mare a fost că nu s'a căutat o scădere sistematică a acestei influențe. Meschinările politice au împedat apropierea mai grabnică a ardelenilor de alvia culturii naționale, iar minoritățile amintite acum își îndreaptă toată atențiunea spre activitatea culturală. Presa lor de multeori hrănește și azi pe intelectualul ardelen, lipsind una locală, bine scrisă. Dsa speră o apropiere culturală între națiile ardeleni.

Această apropiere culturală o speră și de G. D. Rânzescu în articolul „Ungaria și Mica Antantă“. Căci până când această frăție politică se va 'baza numai pe o eventuală conlucrare militară trăinicia sa va fi subredă. E nevoie de o vie comunicare sufletească între statele care o alcătuiesc și de o «cucerire» prin înțelegere și toleranță a minorităților centrifugale din interiorul lor.

Ideia Europeană. (15 Iulie) Dl. C. Rădulescu Motru în articolul de frunte «Dela Kant la Nietzsche» arată că personalismul inaugurat de marele filosof german și impus gândirii moderne de Nietzsche, este ideea centrală a ultimei perioade a filosofiei. Kant este acela care a arătat, izvorul științei și moralei indicând persoana omenească; nu a arătat însă cauza spontaneității, puterii de creație a acesteia. Nietzsche este acela care a văzut această personalitate în beția creației. «Kant vede perspectiva personalismului în formele apriori ale inteligenței în idei și maxime de morală, care se tin deasupra sensibilității, asupra experienței și faptelor de conduită omenești; pe când Nietzsche vede perspectiva personalismului său, dimpotrivă, în sensibilitatea trupului, în instinct și voință spre putere. Amândoi fac din om măsura tuturor lucrurilor; dar omul este pentru fiecare o unitate deosebită. La Kant omul este o unitate matematică, păstrându-și identitatea sub raportul logicii abstracte; pe când la Nietzsche omul este o unitate de tensiune penru o relativă măsurătoare a veșniciei mobilități în care se desfășoară viața.

„Unul compară moralitatea omenească cu bolta instelată a cerului atât de rece și de senină îi pare lui legea morală din conduita omului; pe când celălalt vorbind de supra-om, îl compară pe acesta cu bestia blondă, care nu se dă în lături dela cruzime și răutate... Kant are cultul rațiunii, pe când Nietzsche pe acela al instinctului. Unul și altul sunt antropocentrice. Istoricii cari întitulează perioada filosofiei din urmă prin cuvintele: Dela Kant la Nietzsche, dau o sugesție din cele mai fericite».

Cititorii nu uită că printre îndatoririle de fiecare zi este și achitarea în mod anticipativ a abonamentului.

Lupta contra prostituției

În viața unui stat, a unei societăți joacă un rol important atât din punct de vedere igienic, cât și moral și economic existența și în special extinderea prostituției. Concepția socială a secolilor trecuți n-a înăduit luminarea acestei grave probleme sociale, așa că ea a dăinuit în întineric, acoperită de disprețul pudoarei false, subminând prin aceasta cu ușurință baza vieții sociale și familiare.

Azi când în viața socială tot mai mult rol câștigă curentul sănătos, pornit din principiile bine stabilite ale igienei sociale, e de lipsă ca odată cu punerea la punct a combaterii sifilisului, alcoolismului să se pună la punct și problema asanării prostituției, discutând pe larg, în public cauzele, motivele atât de variate (dar la baza cărora în majoritate, stau stările sociale nefavorabile) și totodată și măsurile ce trebuiesc luate pentru diminuarea pericolului, ce se leagă fatal de prostituție.

Căci trebuie să se știe; pericolul cardinal reprezentat de către prostituție în prima linie este de ordin sanitar. Transmisiunea boalelor venerice (în special sifilisului), este marele pericol contra cărui trebuie să pornim în primul rând lupta.

E natural că în fața acestui pericol numai printr'o organizație comună, precisă, prin reglementarea disciplinei și educarea aceluia, cari fac prostituția și cari se servesc de ea, se va putea lupta cu succes.

Prima etapă în combaterea prostituției azi este *împiedecarea transmisiunii venerice*, deci o măsură *igienică-medicală*, făcând inofensivă prostituția față de societate și numai după atingerea acestei ținte va putea porni o acțiune generală de suprimare, prin măsuri social-economice, a acestei malformațiuni a vieții sociale. Meleagul boalelor venerice în mare măsură este prostituția, deci pericolul venerian fără a ține seamă de existența prostituției, nu se va putea diminua.

Prostituția a fost și este o rană deschisă în corpul societății și-a statului, infectând viața familiară și socială. Este adânc înrădăcinată în sânul societății, împiedecând o operațiune radicală. Măsurile luate au ameliorat la suprafață starea,

dar nu au putut desrădăcina acest parazit al vieții sociale.

Azi când pericolul venerian a luat proporții înspăimântătoare, nu ne este permis să căutăm numai latură morală a pericolului legat de prostituție, ci în prima linie trebuie să vedem pericolul sanitar, *sifilisul*, *blenoragia*, cari se propagă prin prostituție

În timpul din urmă se discută mult, în special în țările occidentale, problema prostituției, și trebuie să se știe, că două curente puternice își măsoară puterea.

Reglementarismul, măsură luată cu mult înainte, care prin obligativitatea controlului medical a încercat să suprimă pericolul prostituției, iar cealaltă diametral opusă acesteia, *abolitionismul*, care prin ridicarea absolută a tuturor măsurilor de obligațiuni, atât sanitare, cât și personale, voește să saneze prostituția și pericolul legat de dânsa.

Reglementarismul în forma sa din trecut de sigur că era o sfidare a libertății individuale, o ofensă adusă unor femei părăsite de toți și-o dejosire a prestigiului femeesc.

Abolitionismul strict capitulează în fața cifrelor statistice precise. Rezultatul obținut de către ambulatoriile policlinice prin măsuri igienice-medice (controlul obligatoriu periodic, tratament sistematic și continuu) ne arată, că numai prin astfel de măsuri se poate îngrădi pericolul boalelor venerice, deci nu e permisă abandonarea măsurilor de apărare, de cari dispunem azi.

Este o greșală cardinală să credem, că (azi între actualele împrejurări social-igienice), prin ridicarea măsurilor de reglementarism se va putea sista prostituția și mai cu seamă pericolul venerian. Cifrele noastre statistice arată clar, că reglementarea pur igienică-medicală dă rezultatul dorit în vederea profilaxiei, reducând procentul sifilisului cu reacția Wassermann pozitiv dela 80 % la 7. 3 %.

Rezultat uriaș, care ne dă dreptul a lărgi cadrele controlului medical și-al tratamentului obligatoriu nu numai pentru prostituate, ci și pentru întreaga pătură socială.

În Ardeal încă în primele zile ale dominațiunii românești, în anul 1919, s'au luat măsuri reale din partea Ocrotirilor Sociale pentru suprimarea răului, prin înființarea

unor instituțiuni sanitare, speciale (ambulatorii policlinice), menite a face o operă sănătoasă de însănătoșire a stărilor sociale bolnave, a pune stavilă înaintării boalelor venerice legate strâns de prostituție. Directiva acestor instituțiuni de ocrotire socială combină în mod real tot ce e bun și practic, atât în reglementarism, cât și în abolitionism, dând un program de acțiune cât se poate de perfect și care asigură rezultatul dorit (împiedecarea transmisiunii venerice), prin control sever, sistematic-medical, prin vindecarea prostituatelor, prin menținerea stării de sănătate, prin închiderea focarelor de infecțiune, a sanarea prostituției prin educarea prostituatelor, ajutorarea lor de-a părăsi prostituția. Căci azi cursul prostituției trebuie călăuzit de către medic, dat fiind, că pericolul cardinal în prostituție este de ordin sanitar: *transmisiunea boalelor venerice*, deci e firesc, că rezolvirea ei e de competența medicului, (ordinul No. 646/1919).

Să nu uite abolitioniștii, că prostituția nu se leagă strâns de bordel și de controlul medical. Nu bordelul și nici reglementarismul produc prostituția, ci ea se naște singură între împrejurări sociale favorabile.

Tot așa, este greșită și concepția trecutului, că numai prin măsuri drastice se poate suprima prostituția. Din practica noastră vedem, că prin educație, bunăvoință, muncă sistematică, control și tratament medical binevoitor putem face cu mult mai mult, decât au făcut constrângerile, secole de-arândul.

Azi când medicul are atâtea arme puternice pentru sugrumarea sifilisului, este o crimă să lăsam prostituția și pe mai departe exclusiv în mâna organelor polițienești, cum tot așa este crimă și eliberarea acesteia de sub orice măsură de supraveghere.

Când legea decretează libera voință a fiecărui individ, atunci are oare drept să interzică libera voință a unei femei prostituate?

Să nu uităm însă că în dreptul de liberă voință a unei femei prostituate infectată cu sifilis este tot odată și dreptul de viață și sănătate al urmașilor, al generației viitoare. Deci când vom decreta libera voință a prostituatei vom aduce sentința de moarte multor indivizi din generația viitoare. Cu eliberarea prostituatei, cu respectarea dreptului de libertate individuală

a ei vom încătușa în lanțuri grele generații întregi, pe cari le împingem în prăpastia nimicirii.

În ce privește respectarea libertății personale a femeii suntem în deplin acord, dar trebuie să ne gândim la datoria noastră față de urmași și atunci ni-se impune imperioasă întrebare, care să fie calea cea adevărată, reală la rezolvarea prostituției, încât atât femeile cari continuă meseria aceasta, cât și soarta generațiilor de azi și mâine să fie pe deplin apărate?

Prin ridicarea reglementarismului dăm frâu liber veneriilor, prin reglementarism ofensăm femeile ajunse în prostituție.

Ordinul de înființare No. 248/1919 a ambulatoriilor policlinice pretinde că nu reglementarea reglementarismului la aceste femei, ci reglementarea întregii păături sociale sub măsuri igienice-medice este urgent de lipsă.

Introducând principiul că păstrarea sănătății este un obligământ social, fiecare individ are datoria să fie controlat de medic, fiecare bolnav este silit să-și recâștige sănătatea. Trebuie să fim conștii de datoria mare, de răspunderea morală și materială în fața viitorului, deci trebuie să ne dăm silința a restabili echilibrul sanitar-social.

Organizația nouă lămurește clar cercul de activitate al poliției, organ care se credea singur în drept să saneze prostituția și cărui îi atribuie un rol secundar în sanarea acesteia, pentru că pericolul venierian numai prin muncă medicală se poate stârpi.

Rezultatul real, atins în timpul cel mai scurt posibil ni-l dă respectarea măsurilor bune și reale atât din reglementarism, cât și din aboliționism.

În vederea atingerii acestui rezultat posibil, ambulatorul policlinic Cluj, a fost însărcinat în anul 1922 de către Ministerul sănătății cu elaborarea unui anteproiect de lege, pentru reforma prostituției și combaterea boalelor venerice.

Ca principiu de bază în alcătuirea acestui anteproiect a servit ordinul de înființare al Spit. de femei, No. 646/1919. „prostituția este o problemă igienică-medicală, deci rezolvirea ei cade în competența medicului“.

Legea sanitară și ordinul No. 10992/1921: (Inspecturatul general sanitar Cluj.) „1. Prostituția este un fapt dat, care a existat și va exista“. 2. De interes general este

în primul rând de a sana prostituția din punct de vedere al lățirii bolilor venerice. Sanarea aceasta este deci o chestie de igienă, o atribuție medicală, Poliția are să intervină numai atunci când prostituata se face culpabilă de-o contravențiune față de prescripțiunile igienei.

„3. Cum o sanare a prostituției numai atunci are șanse de succes, când prostituata se supune în mod priceput și disciplinat prescripțiilor, când ea însăși colaborează la sanarea ei, cum mai departe prin aceea, că tratezi prostituata din punct de vedere al criminalității ori al moralității în mod brutal polițienesc, totdeauna ea va arăta renitență față de orice măsură de sanare, singurul procedeu cu șanse de succes este, a trata prostituata ca pe orice bolnav, izvor de infecțiune, fără de considerațiune la faptul vinei, în mod priceput și binevoitor, având a întreprinde calea de infecțiune, iar nu a pedepsi în detrimentul igienei“.

„4. Cu cât mai priceput și binevoitor va fi ambulatorul policlinic, cu atât mai multe prostituate claudesține se vor supune în mod benevol urui control regulat medical“.

„Prima fază a sanării prostituției trebuie neapărat să se bazeze pe-o strictă reglementare, aboliționismul se va admite numai față de persoane, cari se supun benevol și regulat ușui control și tratament medical, se va aplica în mod excepțional la început și se va lărgi numai pe măsura disciplinei igienice, care se va crea în baza reglementărilor pricepute. Controlul și tratamentul medical regulat rămâne în tot cazul fundamentul sanării prostituției“.

Ambulatorul policlinic, prin biroul de control al său este un centru important de luptă contra boalelor venerice și prostituției.

Prin reglementarea științifică medicală și sistematică, generalizată pe întreaga țară, se va realiza profilaxia generală, suverană în viitoarea organizație socială.

Statul în sarcina căruia cade grija sănătății cetățenilor săi, trebuie să se îngrijască și de femeile acestea ale tuturor și totuș ale nimănui. Căci între acestea aflăm mai multe, cari reclamă ajutor, exploatate și strivite fiind de oameni fără suflet. *Ele fac victime, pentru că sunt victime.*

Pentru sanarea prostituției va îngriji de soarta fiecărei prostituate,

o va ajutara să între în meserie cinstită, o luminează ce înseamnă desfrâul, ce îndatoriri are pentru a-și menține sănătatea, chiar în interesul continuării meseriei sale de prostituată. Se știe că pericolul pe care-l prezintă ea în primul rând este cel sanitar, în caz de boală fiind un focar de infecțiune pentru toți.

Va educa prostituata, ca ea singură să ceară controlul medical.

Trebuie să știe că e de datoria ei să fie reglementată, să fie ridicată din înjosire prin înlăturarea pericolului ce-l simbolizează.

Să știe că ea poartă răspunderea morală pentru dezastrul unor familii, copii nevinovați, criminali, nebuni ajunși în sarcina societății și să vadă ce pierdere economică-socială se leagă de fiecare infecțiune cu sifilis.

Este firesc, că pe baza acestor principii vom putea realiza ceea ce nu a putut realiza nici reglementarismul feroce, nici aboliționismul. Având la bază principiul subliniat de către Igiena-socială că „prostituția nu trebuie sugrumată, ci făcută inofensivă“, vom realiza idealul profilaxiei, dorite, și sanarea rațională a prostituției.

Totodată se va preveni prostituția prin măsuri ca regularea și asigurarea salariilor personalului feminin;

egalitatea în drepturi de câștig a femeilor cu bărbații;

protecția muncitoarei, servitoarei gravide (acestea să fie ajutate de către stăpân, sau casa cercauă pe tot timpul sarcinei și alăptării);

asigurarea câștigului femeilor ocupate în restaurante, bodegi, cafenele, cofetării, fabrici, uzini;

fata ajunsă gravidă să fie luată în căsătorie de către ademenitor;

recunoașterea copilului și obligativitatea creșterii acestuia;

suprimarea din registrele ofițerului stărei civile a rubricii „nelegiuit“;

violarea virginității să se declare crimă și să fie pedepsită;

promisiunea să fie obligatoare pentru căsătorie, totuș și graviditatea;

pedepsirea transmisiunii boalelor venerice, sursa de infecțiune fără deosebire de gen și clasă aspru pedepsită;

transmiterea virusului declarată crimă (pedeapsa nu se va da numai în bani, ci bolnavul inculpat va fi internat ca pedeapsă în case speciale închisori-spitale, unde pe

lângă îndeplinirea pedepsei va urma și tratamentul pretins de boala sa; formarea atelierelor de croitorie, industrie casnică pentru femei fără sprijin, (aceste ateliere vor fi formate cu două secții I. pentru prevenire și educare, II. pentru reeducare);

casa de ocrotire pentru femeile fără sprijin și călătoare;

misiuni la gări, prin piață;

interzicerea aplicării fetelor tinere în restaurante, cofetării, bodegi, fabrici, uzini etc;

reglementarea medicală a servitorimeii;

interzicerea târgului de servitoare la 1 și 15 a fiecărei luni.

Biroul de control și evidență va supraveghea ca fiecare femeie aplicată în servicii publice, de noapte să fie plătită conform împrejurărilor materiale generale.

Ambulatorul deci nu face numai o operă de salubritate publică ci îndeplinește un înalt rol de profilaxie a societății, de moralizator prin îngrijirea socială, prin educarea profesională a bolnavilor, prin educarea și îngrijirea celor sănătoase: face o operă socială îngrijind prin controlul sever-sistematic al servitorimeii, de sănătatea familiilor, cari sunt silite să recurgă chiar și dacă nu voesc la ambulator, de multe ori înconștiente de binefacerea mare, care le-o oferă biroul de plasare.

Deci se obligă fiecare familie, institut etc., care are lipsă de personal de serviciu ca numai prin intermedierea biroului de plasare și control al ambulatorului să poată primi personalul cerut.

Iar pentru ca să fie complectă lupta ei și organizația aceasta se introduce:

fiecare prostituată se pune sub curatelă (fie ea cât de bogată);

(e imoralitate să lași banii pe mâna liberă a prostituatei, fiindcă femeia care nu știe să-și grijască cinstea și pudoarea nu-și va ști griji nici de bani).

Concomitent cu organizarea prostituției se rezolvă și fenomenul complimantar, satelit indispensabil al prostituției: „peștele“ (souteneurul):

prin ridicarea dreptului civil al acestuia.

(Precum stăpânul bordelului nu a avut până în prezent drept civic așa și souteneurul care trăește din imoralitate trebuie să i-se suspende dreptul cetățenesc).

Înainte justiției să fie circum-

stanță agravantă pentru starea de satelit-parazit al prostituatei.

Se vor urmări cu toată rigoarea polițienească și a justiției vagabonzii, imoralii, leneșii.

Femeia prostituată trebuie protejată și scăpată din mâna exploatoare a stăpânului și souteneurului hrăpăreț, grijind de sănătatea ei, căci prin sănătatea corporală a ei vom apăra și sănătatea publică.

Reforma prostituției numai pe baze igienice medicale se va putea realiza. Aceasta va fi adevărata sanare a problemei prostituției, care roade adânc la temelii societății.

Dr. Dom. Stanca

CRONICI CULTURALE ȘI ARTISTICE

Problema învățământului.

Examenele de bacalaureat din anul acesta, un examen al sistemului, sau mai bine zis al sistemelor de învățământ practicate la noi dela unire încoace, ne-au desvelit brusc prăpastia spre care merge școala noastră. Rezultatele neprevăzute ale acestor examene, „dezastruoase“ pentru elevi „dezastruoase“ pentru părinți, sunt și mai dezastruoase, prin semnificația lor, pentru cultura noastră și pentru întreaga viață statului nostru.

Ca după un mare accident de tren din care n'ar fi scăpat teferi nici jumătate dintre călători, toată lumea s'a îngrozit de această întâmplare, iar rezultatul acestei contagioase și îndreptățite spaime s'a văzut în comentariile prelungite ale ziarelor. Presa însă, din anumite considerații oportuniste de sigur, s'a preocupat mai mult de minorități, de îngrijorarea pe care au produs-o examenele la aceia cari își închipue că noi n'am avea nimic altceva de lucru decât să căutăm piedeci pentru a stăvili propășirea lor. Un sentiment firesc de egoism trebuie să ne facă să ne gândim deastădată mai mult la noi.

Examenele de bacalaureat, prin dovada concretă și adânc simțită de popor despre starea actuală a școlii noastre, aduc în discuție problema generală a întregului învățământ. De câțiva ani încoace, cu mână largă și cu prea puțină înțelegere a realităților, sămănăm tot felul de școli pe întregul cuprins al țării. Pentru satisfacerea unei nevednice ambiții politice sau dintr'un vanitos orgoliu de nemuritoare glorie, în scurtă vreme se înființează cu toate formalitățile necesare și cu tot fastul obișnuit o școală secundară în cutare orașel de provincie, care nu i-a simțit lipsa, după cum nu ia simțit-o nici bugetul statului. Școala se deschide apoi cu lipsuri de forțe didactice, fără „zestrea“ necesară de mijloace de învățământ și vegetează tot anul, învățându-i pe elevi să lenevească și pregătindu-i la sigur pentru cariera rentabilă de parvenit. Nu sunt profesori suficienți nici pentru școlile existente, încât, pentru a se ocupa de formă toate orele disponibile, profesorii existenți sunt nevoiți să se supraalimenteze cu un număr de ore suplimentare, care uneori întrec numărul orelor de catedră, cu riscul de a nu-și putea îndeplini con-

știincios datoria sfântă de dascăl, și totuși se crează școale nouă — „sistematic“, adevărat cu o diabolică îndărătnicie. Dar lipsa de profesori dăinuște, căci această carieră, prin perspectiva materială pe care o prezintă, îi face și pe cei ce au înclinări naturale pentru „apostolatul“ pedagogic să-și caute alte mijloace de existență. Căci nici apostol nu poți fi dacă n'ai ce mânca — și decât profesori cu 40—50 de ore la săptămână mai bine să se închidă jumătate din școlile existente.

Între asfel de împrejurări „controlul serios“, care se cere miereu, este o naivitate. Un control serios să zicem că au fost aceste examene de bacalaureat cu comisiile de examinare cu totul streine de școlile respective. Care este rezultatul? „Centralizându-i“ pe elevi, ca pe niște acte de administrație, în câteva orașe mai mari, și deci supunându-i la sacrificii materiale, cari pentru o prea mică parte dintre ei sunt „nelușurate“, i-au făcut să înțeleagă, pe cea mai mare parte dintre ei, că nu sunt pregătiți pentru examenul de bacalaureat după opt ani de liceu, chiar dacă au avut medii bune la fine de au — căoi sunt și de aceștia. Să-și umple golurile până în toamnă! Parcă în două luni de vară se pot acoperi lipsurile mai multor ani de școală! S'apoi nu atât cantitatea cunoștințelor lipsește, ci mai ales disciplina muncii. Iar lipsa acestui spirit de muncă nu ajunge dacă se constată la încheierea liceului și el nici nu se poate câștiga în cele două luni de vară nici chiar într'un an de repetare, în măsură suficientă. Câțiva „aleși“, cei cu sufletul mai bogat în talanși, și-l însușesc singuri, iar cei mulți trebuie să-l câștige prin eforturi îndelungate la îndemnul profesorului, în cei opt ani de școală — altfel ne-ar putea lipsi și de școală și de profesori și să ne folosim print'un fel de jocalism cultural, numai de cărți ca de depozitarele cunoștințelor.

Deci iar la profesor ajungem. Și reforma de aici trebuie să pornească. Elevul este influențat de mediul sufleteș în care trăește și în primul rând de profesorii lui. Până când va avea profesori, cari își fac superficial datoria la catedră, profesori, cari din anumite motive cumulează mai multe funcții, pentru a ajunge tot la o insuficientă muncă didactică (ex. profesorii-advocați), zadară nică esie oprirea lui la examenul ultim. Și nici nu este el vinovat de lipsa lui de pregătire. El este numai — ca la aceste examene de bacalaureat — hoțul de păgubaș, cum s'a scris în „Țara Noastră“.

Bibliografie

- La „Cultura Națională“ au apărut:
- Literatura națională
- Pillat Ion: Pe Argeș în sus, lei 33
- Rebreanu Liviu: Trei nuvele
- Rosetti Radu D.: Dincolo de hotare, lei 38
- Rosetti Radu D.: Spicuirii, lei 33
- Rosetti Radu D.: Prin pravoslavnica Rusie, lei 35
- Russo Al.: Cântarea României, lei 15
- Slavici I.: Cel din urmă Armaș lei 77
- Slavici I.: Amintiri
- Sorbul M.: A doua tinerete, lei 28
- Streitman H. St.: Revizuirei la 28
- Teodoreanu Ionel: Ulița copilăriei, lei 33
- Teodorescu-Kirilleanu: Povești basarabene, lei 28

Sifilisul la copii și mamele internate la Centrul Cluj

Pondul în sine nu este suficient pentru punerea diagnosticului de debilitate congenitală. Mai trebuie luate în considerație și talia și starea de nutriție.¹⁾ Noi credem că la clasificarea materialului infantil trebuie să ținem seama și de vârsta la care un copil prezintă pondul indicat; cu considerare la acest fapt ta-

patologică; contingentul cel mai mare de debilitate patologică a fost furnizat în serviciul nostru de sifilisul congenital.

Chestiunea sifilisului întâlnit la centrul¹⁾ nostru credem că este de natură a arunca din nou o lumină asupra materialului feminin și infantil ocrotit de noi.

Pondul la primirea copiilor admiși la Centrul Cluj în anul 1924.

0—1 lună gr.	1—2 luni gr.	2—3 luni gr.	3—4 luni gr.	4—5 luni gr.	5—6 luni gr.	6—7 luni gr.	7—8 luni gr.	8—9 luni gr.	9-10 luni gr.
3700 3280	3970	4850	3460	6700	6200	6770	8100	6500	5750
3500 3300	4400	5500	4780	5600	5500	6530	3500		
3300 1700	4790	5350	5100	3200	6500		6050		
2750 3000	4120	3800	5900	5500			6050		
3500 2060	3910	2950	4900	6120			3950		
4120 2700	4160	4100	2900						
3750 3800	2780	5420	5550						
3050 2680	2160	4250							
3900 3300	3350	4400							
3280 3230	4850	4500							
5400 2600	3330	4000							
3300 2300	4300	5000							
3100 2900	2900	5700							
3290 3650	2800	4400							
3950 3250	3500	3900							
3170 3100	3100								
2620 4150	2800								
2500 3000	3170								
1850 3300	3300								
3300 2500	3500								
3080 2500	3920								
2600 3100	4300								
2920 2600	4500								
3200 2650	2950								
3100 3530	3850								
3200 2850	3850								
2890 3400									
3500 3300									
2600									
57 copii	26 copii	15 copii	7 copii	5 copii	3 copii	2 copii	5 copii	1 copil	1 copil
Media pondului la primire: 3141	3610	4541	4656	5424	6066	6650	5530	6500	5750
Media pondului normal: 3625	4350	5025	5650	6225	6750	7225	7650	8025	8350

bloul nostru despre greutatea copiilor redă și vârsta lor. Marfan mai face o clasificare a debilității congenitale. El deosebește o *debilitate simplă* și o *debilitate*

În centrul Cluj se obișnuiește să se facă în mod sistematic analiza sângelui tuturor mameilor și copiilor internați. Ținem să mulțumim d-lui profesor Tătar dela

¹⁾ G. Salès et Pierre Vallery-Radot: Étude sur la débilité congénitale, organisation d'un service de débiles. Le Nourrisson Sept. 1924.

¹⁾ Chestiunea sifilisului dela centrul Cluj a fost prezentată de către noi în ședința dela 13 Iunie 1925 a Societății științelor medicale Cluj.

clinica dermato-venerică, d-lui profesor Moldovan de la inst. de igienă și d-lui dr. Slăvoacă, șeful laboratorului de igienă, unde aceste analize au fost făcute. În total s'a făcut la 226 indivizi analiza Wassermann. Din 95 de mame: 20 mame au prezentat o reacție W. pozitivă, una reacție de graniță și 74 reacție negativă. *Din 95 de mame deci, cărora li-s'a făcut analiza sângelui, 26.30% au prezentat un Wassermann pozitiv.* Atunci când mama lipsește și când copilul este adus de către tată, noi obișnuim a-i face acestuia analiza sângelui. Un singur caz avem de felul acesta în anul 1924, când analiza făcută tatei a dat o reacție pozitivă și când copilul prezenta simptome clinice de specificitate.

Copiilor le-am făcut analiza în 130 cazuri, 10 peste vârsta de 1-a copilărie. A fost pozitivă numai la 13, deci abia 10%. Ținem să remarcăm că dintre acești 13 copii numai 3 aparțineau primei vârste și toți 3 prezentau leziuni manifeste specifice ale tegumentelor și mucoaselor.

Deoarece însă reacțiunea Wassermann la copiii de prima vârstă nu poate fi întotdeauna îndatătoare de ton și nu atunci, când ea este negativă, se impune necesitatea facerii unei anchete familiare. Centrul Cluj, când copilul se internează cu mamă, de obicei nu ignorează importanța acestei investigațiuni; deoarece însă o bună parte a clientelei centrelor pentru ocrotirea copiilor se recrutează din copiii ale căror mame au sucombat sau ai căror părinți sau rudenii rămân necunoscuți, ei fiind înaintați centrelor de către autorități, facerea unei anchete familiare se lovește de obstacole de neînălțurat. În o bună parte a cazurilor centrul este avizat numai la constatările clinice când școala lui Marfan ne aduce servicii imense. Importanța simptomelor clinice stabilite de această școală franceză este cu atât mai mare, cu cât în lipsa unor leziuni manifeste, cari la centru Cluj au devenit de-o raritate remarcabilă (sifilisul congenital în urma tratamentului făcut mamei (?) să fi luat o formă latentă viscerală sau distrofică) ele sunt singurele puncte de sprijin în punerea diagnosticului de sifilis congenital. Marfan deosebește *semne clinice de certitudine*¹⁾ și *semne clinice de probabilitate*²⁾. Printre semnele clinice de certitudine el enumeră următoarele: pemfigusul palmelor și tălpilor, coriza precoce cronică prezentând anumite caractere; megalosplenia precoce cronică; anumite leziuni caracteristice ale tegumentelor și mucoaselor numite sifilide: pseudo-paralizia lui Parrot (osteochondrita gumoasă a extremității diafizare a oaselor lungi). Cele probabile sunt: avorturile și nașterile premature, poliletalitatea infantilă; sarcina gemelară, univitelină, care după Bar și Couvelaire³⁾, ar pleda pentru un sifilis de a doua generațiune, hidramnios cu placenta mărită, melena nou-născuților, anorexia, vomismentele habituale, creșterea lentă fără să fie vre-un motiv serios, adenitele supra-epitrochleene sau cubitale bilaterale, vegetațiunile adenoidiene precoce, ipetrofia timusului, idrocet unilateral ireductibil și persistent⁴⁾,

1) Marfan: Diagnostic de la syphilis congénitale des nouveau-nés et des nourrissons: les signes cliniques de certitude. La Presse Médicale Nr. 33 25. April 1923.

2) A. B. Marfan: Diagnostic de la syphilis congénitale des nouveau-nés et des nourrissons: signes cliniques de probabilité; la réaction de Wassermann. La Presse Médicale Nr. 35 5 Mai 1923.

3) H Lemaire et Roger David: L'hérédosyphilis dans une consultation de nourrissons. Le Nourrisson Nr. 5 Sept. 1923.

4) P. Vallery-Radot et Salès. L'hydrocèle du nourrisson: rapports de certaines formes avec la syphilis héréditaire. La Presse Médicale No. 37. 9 Mai 1923, p. 420.

intumescența și indurația testiculară, malformațiunile și afecțiunile congenitale ale cordului, encefalopatiile congenitale, convulsivunile precoce esențiale, strabismul convergent esențial, rachitism (precocitatea lui, debutează înainte de 4 luni, predominează rachitismul cranien, anemie precoce, asociat de megalosplenie).

Dintre copiii examinați în serviciul nostru la 45 aparținând primei vârste, au fost aflate simptomele clinice de sifilis congenital. Dintre semnele de certitudine: sifilidele au fost întâlnite în 3 cazuri¹⁾; coryza precoce cronică și rezistență în 8 cazuri; și splenomegalia precoce, persistentă în 6 cazuri. Pemfigus-ul sifilitic și pseudo-paralizia lui Parrot nu au fost întâlnite nici o singură dată

Dintre semnele de probabilitate:

a) antecedente eredo-colaterale: avorturi în 2 cazuri, nașteri premature în 5 cazuri, pluriletalitate în 6 cazuri, gestațiune gemelară univitelină în 3 cazuri;

b) semnele individuale de probabilitate: debilitate: congenitală în 10 cazuri, anorexia noilor născuți în 8 cazuri, vomismentele habituale în 6 cazuri, creștere lentă și ipotrofia în 15 cazuri, atrepsie pe lângă administrarea laptelui de mamă în 6 cazuri, anemie precoce: 9 cazuri, idrocet unilateral ireductibil și persistent în 2 cazuri, encefalopatie congenitală un caz (Wassermann pozitiv atât în sânge cât și în lichidul cefalorachidian): mongolism; 2 cazuri, convulsivunile congenitale esențiale precoce: 1 caz (mama W+, o soră mai mare maladia lui Roger); strabism convergent esențial: 1 caz, rachitism cranien precoce: 10 cazuri, retardarea funcțiunilor statice și intelectuale: 8 cazuri, diateză exudativă: 4 cazuri, micropoliadenopatie; 13 cazuri, hidrocefalie: 3 cazuri, cardiopatie congenitală: 1 caz, indurația testiculară: 1 caz, microcefalie: 3 cazuri, hepatită sifilitică cu icter: 2 cazuri, alopecie specifică: un caz, strigăte nocturne: 2 cazuri.

Evident, copiii observați de către noi au prezentat combinațiunile cele mai variate ale simptomelor clinice mai sus înșirate. Am atrage atențiunea în mod deosebit asupra anorexiei sifilitice, a vomismentelor habituale și retardarea funcțiunilor statice, simptome clinice cari după administrarea tratamentului specific, atunci când ele sunt de origine sifilitică, dispar ca prin minune. Pentru ilustrarea lor alăturăm observațiunile din următoarele foi personale:

Cazul Grigoriță. Acest copil la vârsta de 1 an și 1/2 prezenta un pond de 5700 gr; rachitism cranian, un turgor flasc, anemie pronunțată, paloarea tegumentelor și mucoaselor, retardarea funcțiunilor statice: la 1 an și 1/2 nu-și putea ridica nici capul, absența totală a dinților. Toate reacțiile de laborator atât în sânge cât și lichidul cefalo-rachidian pe re-pețite rânduri au rămas negative. Din foaia de observație reiese că mama a născut de 16 ori, dintre cari 10 copii morți. Mama moartă afirmativ de tuberculoză.

Se recurge deci la tratamentul antisifilitic cu neosalvarsan pe cale intravenoasă (Blechmann). Rezultate uimitoare. La 1 lună își ridică capul, la un interval egal ocupă poziția șezândă; rând pe rând îi apar dinții; se ridică în picioare, începe să umble și să vorbească. A început tratamentul la vârsta de un an

1) Gruparea semnelor întâlnite la copii noștri a fost făcută după foile de observație grație concursului preșos al neobositului coleg dl Dr. C. Radu medic secundar la Centrul Cluj.

2) Cazul Grigoriță a fost prezentat Soc. Științelor medicale Cluj în ședința dela 13 Iunie 1925.

și 1/2 când avea un pond de 5700 gr., la 2 ani are o greutate 6000 gr., la 3 ani 12,100 gr., iar la 3 ani și jumătate 13,400 gr. Actualmente copilul din chestiune prezintă un tablou clinic normal, Cazul Grigoriță este considerat ca un succes al clinice franceze (școala Marfan).

Până la prima injecție cu nevoalvarsan pondul este aproape staționar. După administrarea injecțiilor, curba de creștere în greutate se urcă miraculos.

Cazul Grigoriță demonstrează că *retardarea funcțiilor statice*, atunci când această retardare este întovărășită și de alte simptome clinice de probabilitate, constituie un motiv foarte serios, care să determine medicul la depistarea sifilisului congenital și la administrarea tratamentului specific.

Importanța anorexiei sau lipsei de apetit și vomismentelor habituale (vărsături) la sugari ca semne clinice de probabilitate ale sifilisului congenital este evidențiată prin următorul caz.

Ion L. No. f. p, 12461 născ. la 27 Iulie 1923, primit la 17 August, 1923.

Mama servitoare de 20 ani. Este primul copil. În antecedente nimic de remarcat. Mama neagă orice boală. La primire se constată la sugar de cătră medicul de serviciu o eritrodermie descovoamativă fiziologică și un pronunțat eritem fesier. Fontanela mare larg deschisă, disjuncțiunea suturei sagitale.

Greutatea sugarului la primire, vârsta de 3 săptămâni, 3950 gr. Reacția W. atât la mamă cât și la copil negativă. Primele 4 săptămâni dela primire pondul stagnează, îngerează cantități de lapte de mamă insuficiente, *vărsături incoercibile și frecvente*, scaune dese grunzoase și apoase.

Cu toată reglementarea alăptării, augmentarea în pond nu urmează, vărsăturile continuă, iar anorexia perzistă.

Examenul de laborator făcut de către dl Dr. Olariu în laboratorul d-lui Dr. Slăvoacă evidențiază următoarele cifre de substanțe grase în laptele de mamă :

la începutul alăptării	4.20%
în timpul alăptării	5.80%
la finea alăptării	6.80%

Compoziția laptelui de mamă în acest caz diferă deci sub raportul grăsimii de compoziția normală (3.50%) a laptelui de mamă, prezentând cifre mai urcate. Turburările digestive și îndeosebi frecvența scaunelor și calitatea lor (scaune grunzoase, apoase, mucoase) s'ar putea pune și în contul grăsimii urcate. Marfan stabilește o legătură de cauză la efect între grăsimea laptelui de mamă și leziunile de diateză exudativă (Czerny) sau eczem al noului născut (școala franceză¹⁾). La sugar apar pe față leziuni de diateză exudativă²⁾. Se procedează la examinarea sângelui mamei. Reacția W. negativă. Se face reactivarea la mamă după sistemul obicinuit la dispensarul antisifilitic, afectat maternității Baudelocque, de cătră Marcel Pinard și Levy-Solal³⁾.

¹⁾ Marfan: L'eczéma du nourrisson Le Nourrisson.

N. B. Marfan: et Turquety. L'eczéma des nourrissons peut être provoqué par l'ingestion d'un lait de femme contenant d'une manière permanente un excès considérable de beurre. Le Nourrisson No. 1. Janvier 1923.

²⁾ Diateză exudativă este înșirată de către uni dintre elevii lui Marfan printre semnele clinice pe probabilitate. H. Lemaire et Roger David: L'hérédosyphillis dans une consultation de nourrissons. Le Nourrisson No. 5. Sept. 1923.

³⁾ După notițele făcute la cursul de infantile audiat în serviciul prof. Couvelaire.

0,15, 0,30, 0,30, la câte un interval de 1 săptămână. La o săptămână dela ultima injecție se recoltează sângele. Primul examen dă o *reacție la limită* A doua oară W+, parțial pozitiv.

Copilul a fost supus unui tratament specific cu calomel administrat pe cale bucală Cantitatea de lapte de mamă ingerat crește, și cu ea crește și pondul. Vomismentele se reduc ca intensitate, dar se mențin ca frecvență.

După calomel sugarul în 4 săptămâni prezintă o creștere în greutate de 700 gr., aproape normală. Urmează o stare gripală cu o congestie pulmonară, când tratamentul se suspendă.

Cu terminarea infecției gripale se administrează neosalvarsan pe cale intravenoasă. La începutul tratamentului sugarul dispunea de un pond de 4500 gr.

In 1-a lună crește	800 gr. (dela 4500—5300)
2-a " "	900 " 5300—6200)
3-a " "	700 " 6200—6900)
4-a " "	400 " 6900—7300)

Ca urmare a tratamentului cu neosalvarsan, sugarul ia rațiuni alimentare mai mari vomismentele se reduc și dispar persistând numai rari regurgitații.

Semnele de probabilitate înșirate mai sus în mod izolat, nu îndreptățesc punerea diagnosticului de sifilis congenital. Mai multe semne clinice de probabilitate la oaltă au însă valoarea semnelor de certitudine. La copii de a 2-a și a 3-a vârstă în 4 cazuri am aflat o iperescitabilitate și emotivitate cari singure ne-au făcut să ne gândim la sifilis și făcând analiza Wassermann ea s'a arătat de fie care dată pozitivă. Credem că acest simptom va trebui să treacă necondiționat în grupul semnelor clinice de probabilitate în ceia ce privește sifilisul congenital al copiilor de a 2-a și a 3-a vârstă.

Tratamentul sifilisului la Centru.

Toți copii și toate mamele sifilitice sunt tratate. Tratamentul se face cu neosalvarsan și cu mercur. Tratamentul cu neosalvarsan la mame se face în serii de câte 7—8 injecții începând cu doze mici și atinând doze mari singurele eficace și lăsând o perioadă de repaos care nu depășește 3 săptămâni¹⁾. Dozele cari se administrează unei mame sunt:

0.15, 0.30, 0.45, 0.60, 0.75, 0.90, 0.90, 0.90.

Aceste doze le-am văzut administrându-se de către autor și la dispensarul antisifilitic afectat maternității Baudelocque, Paris.

Sugarilor li-se face deasemenea tratament antisifilitic cu neosalvarsan și mercur, folosindu-ne aproape exclusiv de calea intravenoasă preconizată de Blechmann²⁾. Ținem să amintim că în literatura germană injecțiunile intravenoase sunt legate de numele lui Tobler. Este o nedreptate care i-se face autorului francez. Prioritatea îi revine lui Blechmann care și-a publicat lucrarea încă în 1914 pe când Tobler abia în anul 1915³⁾. Datorim adevărului care trebuie restabilit, cu această comentare. Injecțiunile intravenoase se fac la centrul nostru atât în venele epicraniene, venele distrofice ale lui Fournier, foarte bine pronunțate la

¹⁾ Marcel Pinard: Puériculture antisiphilitique. Son importance sociale Bruxelles—Médical No. 1. 1 Nov. 1921.

²⁾ Germain Blechmann: Technique des prélèvements de sang et des injections intraveineuses chez les nourrissons. Le Nourrisson No. 4 Mai 1914.

³⁾ Tobler: Monatschrift f. Kinderheilk. No. 13, 1915.

sugari sifilitici precum și în venele jugulare externe. Și unele și altele cu ocazia facerii acestor injecții prin strigățele sugarilor, prezintă o turgescență care facilitează mult administrarea medicamentului specific pe aceste căi intravenoase. Nu facem injecțiunile cu neosalvarsan în sinusul longitudinal preconizat de Marfan la 1898 când neafiând alte vene a fost silit să recurgă la această cale pentru administrarea serului fiziologic unui caz desperat de coleră infantilă¹⁾. Utilizarea sinusului longitudinal pentru injecțiuni cu neosalvarsan poate da anză la anumite complicațiuni ca: convulsioni, pareze, și paralizii deși trecătoare ale membrelor²⁾.

Dozele de neosalvarsan administrate sugarului în serii de 8 încep cu doze mici de 5 mgr. de klg. pond și treptat se urcă până la 1 ctgr. și 1 ctgr. și 1/2 de kgr. Barbier nu depășește nici când doza de 1 ctgr. de klg. pond³⁾. Intre serii se admite ca și la mame, un interval de 3 săptămâni repaos⁴⁾.

Dozele de cianură de mercur pe cari le administrăm sunt de un mgr. care este suficient pentru un sugar până la 6 klg. pond⁵⁾, tot la 2 zile. Inconvenientul acestor injecțiuni cu cianură de mercur este, că după fie care injecție formându-se un mic hematom, după o serie de injecții se produce o reacțiune celulară perivenoasă care face vena inaccesibilă pentru câțva timp.

La centrul Cluj se face deci combaterea sifilisului; situația lui excepțională însă și felul deosebit al mediului de unde se recrutează clientela noastră, ne împiedecă ca tratamentul specific să poată fi extins până la cele mai îndepărtate ramificații ale căminului familiar⁶⁾, care la copii noștri de cele mai multe ori este inexistent.

Analiza sângelui demonstrează că dintre mamele examinate în serviciul nostru 26, 30% au prezentat reacția Wassermann pozitivă. Dintre 130 copii numai 10% au avut un W+. 45 copii aparținând primei vârste au prezentat simptome clinice de sifilis congenital (34,62%). Credem că cifra aceasta a fost determinată și de un proces de selecționare prealabilă; copii specifici prezântând o dezvoltare insuficientă și o retardare psihică și fizică marcantă, ei nu au putut fi plasați de către antecesorii noștri în colonii și prin urmare ei au fost reținuți la centru mărind contingentul copiilor sifilitici. Un tablou corespunzând intru toate unei situațiuni reale și darea unei cifre exacte despre procentuația sifilisului congenital va fi posibilă numai atunci când se va putea face analiza sângelui la toți 1500 copii cari se află în evidența centrului.

De asemenea credem că nici cifra de 26,30% specificitate la mame nu este chiar reală; ea încă poate fi întru câteva produsul unei selecționări prealabile a mamelor în timpul de când ele părăsesc maternitățile și până ce ajung la noi. Cele cu reacția W. negativă de obicei sunt angajate ca doică în altă parte, iar cele pozitive sunt îndrumate la centru.

Să mai adăugăm la această procentuație de specificitate, numărul mare al mamelor tuberculoase și celor

cu vulvo-vaginite fără să mai amintim pe cele imbecile și intelectualicește reduse și avem tabloul trist al materialului feminin care solicită ajutorul centrului. Acest tablou complectat în felul relatat mai sus, credem că este oglinda fidelă în acelaș timp și a materialului infantil care în zilele de azi este rezervat doctorului de asil și care material în sine trebuie să determine centrele ca ele să nu renunțe la caracterul lor spitalicesc pe care l-au avut pe vremuri. Noi credem că prin selecționarea făcută încă afară, independent de noi, din cauza lipsei de legislație asupra căreia noi insistăm în altă parte, chiar calitatea extrem de inferoară a clientelei noastre este una din piedecile cari fac ca opera de asistență infantilă să-și încetineze mersul și să nu poată ajunge la acea fază de prosperare pe care ne-o inchipuim, că a existat cândva și pe care noi ar trebui să o depășim ameliorând-o.

În afară de maladiile contagioase ca pojar, tuse convulsivă, difterie, varicelă mai sunt încă infecțiunile septice și piemice, influența, gripa, gonorrhoea, catarul infecțios al căilor aeriene cari se propagă delapat la pat prin contact.

Ne dispunând centrul Cluj de un număr suficient de vane pentru bae, infirmierele au primit îndrumări în senzul că după îmbăerea fiecărui copil, vana trebuie să fie spălată de fiecare dată cu lysol.

Prin faptul că se pune mare pond pe apă și săpun precum și pe spălatul și fiertul rufelor și lîngeriei, s'a ajuns, ca infecțiunile cutanate supurative, cari pe timpuri erau la ordinea zilei, azi să fie reduse aproape complectamente, făcându-și ele apariția numai din când în când la câte un singuratic individ când rigoarea măsurilor luate cedează din cauza neglijenței cuiva din personalul interesat; și cu toate aceste măsuri de precauțiune maladiile pe cari le fac copii în mediul spitalicesc prezintă un mers și o evoluție cu mult mai gravă de cât în mediul familiar. Hutinel crede că virulența microbilor câștigă în intensitate prin pasajul succesiv pe care-l fac delacopil la copil. Tot acest autor francez mai admite posibilitatea unei anafilaxii, care s'ar desvolta la copii supuși unor infecțiuni repetate.

b) Aproxionarea Centrului cu lapte.

1. Câștigarea laptelui de mamă pe seama sugarilor internați la centru.

A doua dintre problemele cardinale asupra cărorora insistă Cassel și care se impune cu gravitatea unei necesități absolute medicului de asil, este problema laptelui de mamă, care trebuie să stea la dispoziția unui institut care adăpostește sugari. În anul 1924 centrul nostru a adăpostit în total 76 mame, cari se repartizează lunar în felul următor: (vezi tabloul cu efectivul lunar al mamelor). Din acest tablou rezultă, că efectivul mamelor care în luna Ianuarie a fost de 26, a crescut la 27 în Februarie și la 28 în Martie pentruca cu sosirea primăverii el să scadă și să atingă un nivel inferior de 18 și 19 în lunile de vară. Mamele cari iarna nu au unde să se refugieze, ne solicită sprijinul, pentruca cu sosirea sezonului de primăvară și vară ele să manifeste o tendință de a scăpa de sub ocrotirea centrului.

Efectivul lor se urcă din nou pe la sfârșitul toamnei ajungând iarna la cea mai urcată cifră de 31.

1) Blechmann: *Estrait Le Nourrisson* No. 4 Mai, 1914.
2) A. Bruck; *Ueber Säuglingslues*, *Zeitschrift f. Kinderhelk* XXXIX, 31 März 1925.
3) *Revue des congrès: Paris Médical* No. 43, 25 Oct. 1924.
4) Marcel Pinard: l. c.
5) Germain Blechmann: *Exposé des titres et travaux scientifiques Paris*. Baillière et fils 1923 pag. 66.
6) Couvelaire: *Du rôle des consultations prénatales dans la lutte contre la mortalité infantile: La Presse médicale* No. 103 24 Dec. 1924.

Percentuația celor patru categorii de mame asistate în centru: a) mame cari au dat lapte și pentru copii streini; b) mame cari au alăptat numai copii proprii; c) mame cari au alăptat numai în parte copii proprii și d) mame cari n'au dat lapte de loc.

Luna	Numărul mamelor	Mame, cari au dat lapte și pentru alți copii		Mame, cari au alăptat numai copii proprii		Mame, cari au alăptat copii proprii numai în parte		Mame, cari n-au dat lapte de loc	
		număr	%	număr	%	număr	%	număr	%
I.	26	8	30.8	11	42.3	3	11.5	4	15.4
II.	27	9	33.3	10	37.0	3	11.1	5	18.6
III.	28	12	42.8	8	28.6	3	10.7	5	17.9
IV.	24	11	45.8	10	41.7	1	4.2	2	8.3
V.	22	10	45.5	10	45.5	1	4.5	1	4.5
VI.	18	7	38.9	9	50.0	1	5.55	1	5.55
VII.	19	10	52.6	8	42.1	—	—	1	5.3
VIII.	18	11	61.1	5	27.7	—	—	2	11.2
IX.	18	11	61.1	6	33.3	—	—	1	5.6
X.	21	9	42.8	8	38.1	1	4.8	3	14.3
XI.	29	8	27.5	14	48.3	5	17.3	2	6.9
XII.	31	8	25.8	16	51.6	3	9.7	4	12.9
Total:	281	114	40.5	115	40.9	21	7.5	31	11.1

Efectivul lunar al mamelor internate în institut în anul 1924.

Ianuarie	Februarie	Martie	Aprilie	Mai	Iunie	Iulie	August	Septemv.	Octomv.	Noemvrie	Decemvrie
26	27	28	24	22	18	19	18	18	21	29	31

Dintre cari:

L u n a	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.
Mame, cari au muls lapte și pentru copii streini	8	9	12	11	10	7	10	11	11	9	8	8
Mame, cari au alăptat numai copii proprii	11	10	8	10	10	9	8	5	6	8	14	16
Mame, cari au alăptat copii proprii numai în parte:	3	3	3	1	1	1	—	—	—	1	5	3
Mame, cari n'au dat lapte de loc	4	5	5	2	1	1	1	2	1	3	2	4
Total	26	27	28	24	22	18	19	18	18	21	29	31

(Va urma)

Dr. Axente Iancu
Medic-șef director al Centrului
pentru ocrotirea copiilor Cluj

ETAPELE VIITORULUI

(Sfârșit)

Unificarea popoarelor, ideilor, limbilor s'a completat cu unificarea ponderilor și măsurilor. Nici o națiune nu a rămas refractară adopțării sistemului metric, întemeiat pe dimensiunile planetei noastre. S'a adoptat o singură monedă universală. Un singur meridian inițial regula geografia: acest meridian trecea prin Observatoriul dela Greenwich și la meridianul său antipod ziua își schimba numele. Meridianul Parisului căzu în desuetudine pe la mijlocul secolului XX. 1) Sfera terestră fu timp îndelungat împărțită în 24 sectoare de câte o oră. Dar diferența față de ora adevărată având ca urmări neregularități inutile și logice reapărură orele locale, absolut necesare în observațiile astronomice, ca satelite ale *orei universale*. Se socotia consecutiv dela o oră la 24 ore și nu în mod copilăresc, ca altădată, de două-ori douăsprezece ore.

Transformații, nu mai puțin complete, avură loc în știință, în arte, în industrie mai ales și în literatură. Clasificația cunoștințelor omenești, sub raportul valorii lor intrinsece, se schimba cu progresul relativ al fiecăreia din ele. Meteorologia, de exemplu, deveni o știință exactă atingând precisiunea astronomiei. Prin secolul XXX se prezicea vremea cum noi prezicem astăzi timpul unei eclipse sau reîntoarcerea unei comete. Almanachurile vechi făcură loc anuarelor precise anunțând cu ani înainte toate fenomenele naturii. Sărbătorile publice, sărbătorile populare și sociale se arangiau totdeauna pe vreme frumoasă, navele nu eșiau pe mare în ajunul furtunilor.

Pădurile au dispărut complet, distruse de cultură și mai ales de fabricația de hârtie.

Taxa legală a dobânzilor scăzu la $\frac{1}{2}$ procent. Marii rentieri erau de epoca fosilelor.

Electricitatea a înlocuit vaporul. Căile ferate, tuburile pneumatice mai funcționau, dar numai pentru transporturi de material. Călătoriile se făceau de preferință, mai ales ziua, în baloane dirigiabile, în aéro-

nave electrice, în aeroplane, helicoptere, în aparate aeriene unele mai grele decât aerul, altele mai ușoare. Vechile vagoane și sale, pline de fum și de praf, zgomotoase și trepidante, cu fluierăturile fantastice și extravagante ale locomotivelor, au făcut loc bărcilor aeriene, ușoare, elegante, cari despicau aerul în atmosfera curată a înălțimilor.

Prin singurul fapt al navigațiunii aeriene, frontierele ar fi fost suprimate, dacă nu le-ar fi suprimat progresul rațiunii. Ele nu au existat niciodată pentru știință, nici pentru savanți în raporturile lor reciproce. Călătoriile neîntrerupte pe toată suprafața globului au adus internaționalismul și liberul schimb absolut al comerțului și al ideilor. Vămile au fost șterse, Bogăție universală. Nici o datorie publică. Nici armată; nici marină; nici impuneri, nici taxe. Tot organismul social fu implicat.

Industria făcuse cuceriri strălucite. De prin secolul XXX, marea fu adusă la Paris prin un canal larg și navele electrice sosiau de pe Atlantic și de pe Pacific — prin istmul Panama — la debarcaderul Saint Denis, dincolo de care marea capitală se întindea foarte departe spre nord. Navele făceau în câteva ore traiectul dela Saint-Denis la portul din Londra și mulți voiajori uzau de vapoare, cu toată circulația regulată de aeronave și cu tot tunelul și viaductul dela Măneacă. Dincolo de Paris domnia aceeași activitate; căci canalul celor Două-Mări, legând Mediterana cu Atlanticul, dela Norbonne la Bordeaux, suprimase ocolul lung pe la strâmtoarea Gibraltarului. Pe de altă parte un tub metalic, străbătut fără întrerupere de trenuri cu aer comprimat, lega republica Iberică (odinioară Spania și Portugalia) cu Algeria accidentală (vechiul Maroc). Paris și Chicago aveau câte nouă milioane de locuitori, Londra zece, New-Yorkul douăsprezece. Continuând mersul său secular spre vest, Parisul se întindea dela confluența Marsei până dincolo de Saint-Germain, fiind luminat noaptea de o sută luni artificiale, faruri electrice aprinse pe turnuri de 1000 metri. Hornurile și fumul au dispărut. Căldura se extrage din pământ și din uzine electrice. Pe strada nu se mai vedea nici ploae, nici noroiu.

La primele picături de ploae se deschideau streșine de sticlă, înlocuind milioanele de parapleuri de odinioară.

Toate orașele mari au progresat în detrimentul satelor. Agricultură se făcea prin uzine de electricitate. Hidrogenul se extrăgea din apa mărilor. Căderile de apă și mările, captate și utilizate, dădeau până departe o forță transformată în lumină. Razele solare înmagazinate peste vară se distribuiau iarna și anotimpurile au dispărut aproape de tot, mai ales de când sonde suterane aduceau la suprafața solului temperatura interioară a globului, care părea nepuisabilă.

Toți locuitorii pământului puteau comunica între ei pe cale telefonică.

Telefonoscopia făcea imediat cunoscută pretutindeni evenimentele cele mai importante sau cele mai interesante. O piesă de teatru jucată la Chicago sau Paris se auzia și se vedea în toate orașele de pe pământ. Apăsând un buton electric omul putea să asiste, după plac, la o reprezentație teatrală, aleasă după dorință. Un comutator îl transporta imediat în fundul Asiei, făcând să-i apară baiaderile unei serbări din Calcutta, ori de pe insula Ceylon. Dar omul putea nu numai să audă și să vadă la distanță, ci putea transmite, prin influențe cerebrale, chiar și senzația pipăului și a mirosului. Imaginea, ce se arăta, putea reconstrui, în anumite condiții speciale, pe de-a întregul ființa depărtată.

În secolul al cincizecilea s'au inventat instrumente miraculoase, de optică, fizică. O substanță nouă înlocui sticla, aducând științei rezultate absolut neașteptate. Au fost cucerite puteri nouă ale naturii.

Progresul social a urmat paralel cu progresul științific.

Mașinile mânate de forța electrică s'au introdus treptat în lucrările manuale. Pentru folosul zilnic al vieții, a trebuit să se renunțe la oameni ca servitori, fiindcă fiecare exploata odios pe stăpânul său și contribuia, contra plată princiară, la un furt organizat regulat.

În toate orașele importante au dispărut târgurile părăsindu-le clienții din cauza injuriilor ce aveau să le sufere dela vânzătorii.

Modul de alimentație s'a schimbat radical. Sinteza chimică a ajuns să producă zahărul, albulminele, amidonul, grăsimile extrăgându-le din aer, din apă, din vegetale și combinându-le în modul cel mai

1) Să nu scăpăm din vedere, că *Flammarion* a scris *Sfârșitul lumii* pe la anul 1890. Multe idei exprimate aici s'au împlinit. Prin legea din 9 Martie 1911, Franța a adoptat meridianul de Greenwich.

avantajos, în proporții exact calculate, din carbon, hidrogen, oxigen, azot, etc. Prânzurile cele mai somptuoase nu se mai făceau în jur de mese, pe cari fumegau bucăți de animale gătuite, tăiate, asfixiate: boi, viței, oi, porci pui, pești, paseri, ci în elegante saloane împodobite cu plante totdeauna verzi, cu flori totdeauna împodobite, într-o atmosferă ușoară îmbibată de parfumi și animată de armoniile muzicii. Bărbații și femeile nu mai înghițeau cu lăcomie brutală bucăți de animale imunde, fără de a separa chiar utilul de inutil. Mai întâiu, cărnurile au fost distilate. Apoi, fiindcă și animalele nu sunt formate decât din elemente luate din regnul vegetal și din regnul mineral, știința s'a ținut de aceste elemente. Astfel s'a ajuns la beuturi delicioase, la fructe, la prăjituri, la pilule, din cari gura sorbia principiile necesare la reparația țesăturilor organice, scăpând de nevoia brutală de a zdrobi cu dinții cărnurile. Electricitatea și soarele produceau de altfel-fără intrerupere, analiza și sinteza aerului și a apei.

Medicii au dispărut, fiind nefolositori. O igienă rațională, conformă temperamentelor, etăților și sexelor, înlocuise de prin secolul XXX medicina veche, oarbă și interesată. Fiecare a recunoscut că studiindu-se pe sine însuși, era superfluu și periculos de a-și încredința trupul încercărilor medicinei empirice și otrăvirilor farmaceutice. Nu au mai rămas decât igieniști pentru conservarea sănătății normale și chirurghi pentru leziunile, accidentale ale organismului omenesc.

Începând din secolul al șasezecilea sistemul nervos s'a făcut fin și s'a dezvoltat sub aspecte neașteptate. Creerul feminin a rămas ceva mai strâmt decât creerul bărbătesc și a continuat să cugete un pic altfel (sensibilitatea ei delicată fiind frapată imediat prin apreciații de sentiment, înainte ca raționamentul integral că aibă timp de a se forma în celulele mai profunde) și capul femeii a rămas mai mic cu fruntea mai puțin largă, dar așa de elegant susținut pe gâtul de supleță grațioasă, așa de superior detașat de umerii și armoniile bustului, încât ea captiva mai mult decât orice admirațiunea bărbatului.

În general, capul s'a mărit. Corpul a scăzut. Nu se mai aflau uriași.

Patru cauze permanente au contribuit la modificarea pe nesimțite a formei omenești:

desvoltarea facultăților intelectuale și a creierului;
scăderea lucrărilor manuale și a exercițiilor corporale;
transformarea alimentației;
alegera fidanțaților.

Prima cauză avu ca efect creșterea craniului în raport cu restul corpului.

A doua a micșorat forța pulpelor și a brațelor.

A treia a redus amploarea pântecului, a micșorat, rafinat și brobonit dinții.

A patra mai mult a ținut să perpetueze formele clasice ale frumseții omenești, statura masculină, nobleța feței ridicate spre cer, rotunjimile ferme și grațioase ale femeii.

Cătră secolul C nu mai era decât o singură rasă, destul de mică, albă, în care antropologii au putut, probabil, regăsi ceva urme ale rasei chineze.

Nici o altă rasă nu a venit să se substituie rasei noastre și să o domineze. . .

Gavril Todica

Notiță medicinală

Cum vara aceasta petrec în veacul al XVIII-lea, deschid și cartea *Der Siebenbürger Sammler oder: Oekonomisches Magazin für Stadt- und Landwirthschaften* (Hermannstadt) 1792 și caut informațiuni economice despre Ardeal. Despre Români găsesc altceva.

La pagina 133 se dau instrucții despre ciumă și felul de a se apăra de ea. Se vorbește (singura dată) și despre Muntenia.

Cel mai sigur mijloc de a scăpa de ciumă este să fugi de ea în — altă țară, în alte locuri, din oraș la sat sau la moșie, în munți, în păduri. „In *Muntenia*, la faima ciumei, în zilele calde, oamenii mai săraci din târgurile populate fac tabără în câmp, în corturi, și cu bun efect. Cine nu se poate pune 'n siguranță în felul descris, să-și adune cât poate, tot felul de alimente, să 'nchiză ușa și să-și taie contactul cu oamenii și cu afacerile.

Și să fie cumpătat la mâncare și băutură!

Urmează teoria putrezirei (!) sângelui, care ar fi (!) cauza ciumei; contra putrezirei oamenii trebuie să 'ntrebuințeze alimente care i se opun. Nu i se opun, rele 'n caz de ciumă sunt: Slănina, carnea de porc, cărnurile afumate, ceapa,

usturoiul, peștii sărați, icrele. (Se dă și numele românesc, pelângă *Fischeier*.)

„Și fiindcă peștele sărat, în țările noastre, este hrana de căpetenie a ortodoxilor și în timpul posturilor, oricine-și poate închipui ușor ce primejdioasă este o astfel de hrană în timp de molimă de ciumă, ce bine-i pregătește pe Valahi pentru luarea boalei și pentru răspândirea ei și ce ucigătoare trebuie să fie ciuma printre ei.“

Deci, în timp de ciumă, Sașii vor fi fugit mâncând pământul îndată ce se va fi ivit Valahul cu icre 'n burtă!

La ciumă mai erau rele: fructele necoapte; bună era hrana vegetariană: poame, mere, pere, cireșe, prune, etc. etc. Supa ori ciorba cu oțăt; portocalele și lămâile; foile de laur; apa rece, limonada; berea nu prea, nici vinul nou; dar bunicică (*unschädlicher*) „die sogenannte *bräge* der Wallachen“, „așa numita *bragă* a Valahilor.“ Laptele acru este bun.

Tratamentul sufletesc: să se păzească (Sasul?!?) de — pasiuni (mânie, frică, supărare etc).

Igiena locuinței: Casă uscată, nicidecum umedă. A îmbrăcăminte: curățenie. Casa să se afume cu tămâie, pucioasă, oțăt, praf de pușcă etc.

Igiena muncii: Nici prea multă, nici prea puțină.

A deschide vinele, ca să curgă din sângele bolnav, a lua purgative nu este „condamnabil“, dar cu grije, cu sfatul doctorului, care știe când trebuie curățit sângele și, prin aceasta, întărit contra infecției.

Biata omenime suferă de ciumă, dar, precum se vede, și de prostie mare.

Fiindcă suntem la capitolul ciumei și mi-aduc aminte, pe acest fond trist propun unui poet comic un subiect de contrast admirabil. Se află 'n documentele Hurmuzachi. La București: Doctor neamț; soție blondă, cu ochi vineți; ofițer rus. Amor. Ofițerul trimite pe doctor la o casă „ciumată“. Neamțul conștiincios se repede. Ofițerul se repede 'n casa doctorului, în brațele blondei. Când doctorul se 'ntoarce, găsește casa asediată de Cazaci, carii-i 'nterzic intrarea pe motiv că a fost într-o casă ciumată! Iar în casă...

Avea și ciuma idilele sale!

G. B. D.

DISCUȚII LITERARE

Despre Simeon Bărnuțiu

Scriind cartea despre marele patriot, nu cunoașteam niște scrisori din Italia, publicate în *Gazeta Transilvaniei* din anul 1852, nr.-ii 75, 76, 85, 86, 87.

Veneția 11 Sept. st. n. 1851.

Incepe așa:

„Vere! Salute din Italia, — din vechiul nostru pământ, de unde acum de atâți secolii *esilați* cât frați pe frați nu ne mai cunoaștem, atâta ne-am uitat unii pe alții — și eu încă sânt numai în marginea Italiei, că încă n'am pus piciorul pe acel pământ *sacru*, ci numai l-am văzut depe Adria și depe turnul din platea Stului Marcu; căci pământul pe carele stau scriind acestea e pământ răpît din gura undelor mării și cu artă ridicat acolo unde singur putură spera scăpare, dinaintea Hunilor, vechii fundatori ai acestei neasemnate cetăți, pe care nu mâna omenească se pare a o fi putut ridica, ci numai Neptun cu divinitatea lui, dacă ar mai avea loc credința străbunilor în mintea târziilor nepoti. Salute ție, și salute tuturor fraților noștri pe carii numai cerul și pământul, iar nu și inima ne desparte!”

Urmează o descriere sumară a Veneției, cu atribute scurte, cu câteva rectificări istorice-etice și o paralelă între Mechitariști și Români. Mărtăstirea armenescă din Veneția l-a uimit cu producția ei științifică și literară. Contemplându-o zice:

„Unde suntem noi Români, carii avem mai multă independență politică decât Armenii și poate și mai multe mijloace, cu școale, mănăstiri avute, bărbați învățați etc. pe lângă acești monahi? O mână de oameni, singur din osteneala lor făcură atâta, însă noi, noi atâția fiind, nimica! Inima se rumpe când vede cineva că încă și Armenii ne întrecură în starea literară!”

Mai sever decât ar fi fost, dacă S. Bărnuțiu ar fi știut ce bogăție de manuscripte avea Țara românească și Moldova și nu ar fi uitat că — noi nu aveam tipografia, ce ne-ar fi trebuit.

Viața din Veneția, pe străzi, S. B. o compară cu viața din București . . .

Verona, 4/16 Oct. 1852.

A doua scrisoare este tot așa de sumară, Cetatea-i pare „clasică”, dar n'o descrie clasic. Mai mult insistă asupra „Arenei romane”, asupra grădinilor dintre Padova și Verona și Vicența.

În Verona, seara, în *Teatro valle* a asistat la o reprezentare „melodramatică-buffă”, îi zice *Don Procopio*.

„Eu doriam să auz pe pământul Italiei o societate de cântăreți actori curat-italică, nu mestecătură ca la Viena; eu nu voi să-mi dau părerea de meritul ei, decât că, dacă aplausele pot avea ceva valoare, ea trebuie să aibă un merit prea mare.”

La Mantua, „cu ochii cercă să văză *fragii* lui Virgiliu și citisul pentru capre”, ci (Adaoge naiv) „au că erau numai ficțiune poetică, au și ei au perit” (Ba bine că nu!), căci „astăzi nu mai vezi decât plopi și muri (frăgari)”. . .

În amfiteatru virgilian eră să asculte pe *Linda de Chamounit*, dar a ploat și nu s'a cântat. S. B. s'a dus deci la o comedie: *Misterele unui bărbat*, o traducere din limba franceză.

„— pentru mine eră un ce interesant, căci pânăci nu văzusem reprezentațiune în limba italiană, afară de opere, decât odată, în *Buda*. Caracterul înfocat al Italianului, precisiunea și volubilitatea declamațiunii si, între toate, sonoritatea elegantă a limbii disting, după a mea părere, pe actorul italian de cătră cei de viță germană, cu multe părți.”

Milan, 7/19 Sept. 1852.

Domul din Milan îl cunoștea din descrieri, dar realitatea „nu respunse ideii ce-și făcuse” despre el.

Seara a fost în teatru *alla Canobbiana*, unde se da o melodramă-semiserie *Fiorina*, cu un balet (Serafina).

În 8/20 Sept. vizită biblioteca Ambrosiana etc.

Milan, 9/21 Sept. 1852.

Se descrie o excursie la Como, regiune măreață; o compară cu „cursul Mureșului până la Arad.”

Veacul nostru, care se ocupă mult de biologie, de tipul rasselor umane, va lua notă că chestia-l preocupă și pe Bărnuțiu. El scrie: „În Milan e mult tip *longobardic* și mulți ochi vineți, cu toate că și aici predomină ochii și părul negru.”

Cum se 'nțelegea deocamdată cu lumea, spune el:

„Încât pentru limbă, în gura poporului e chiar neînțeleasă. Însă și cetățenii rar vorbesc curat, ci mult-puțin după dialecte, de unde multă greutate pentru un strein călător, care, *cași mine*, mai mult *numai înțelege* decât poate vorbi italianeste.”

Aici se sfârșesc scrisorile, despre care am o părere mediocră, dar care sunt, evident, probe foarte interesante despre lărgirea orizontului aceluși spirit bogat ca experiență, bogat ca știință, iar acum

în apropiere de artă veche, de artă nouă, de peisagiu italian, de emancipare din acele sufletești sărăcii ardeleneste, la care însuși face aluzie.

G. Bogdan-Duică

Realizările practice ale unei fabrici din Cluj

Săptămâna aceasta s'a deschis în palatul Băncii Agrare, (Calea Regele Ferdinand 36-38) marele magazin al Fabricii românești de porțelan „Iris” din Cluj. Ce vezi în acest depozit general al fabricii este o adevărată plăcere pentru ochi. Totul în alb, farfuriile, cești, vase de porțelan și de faianțe, servicii de cafea articole electrotehnice de porțelan, borcănase pentru farmacii, cărămizi refractare, și apoi sobe artistice, de o construcție artistică minunată, cu deseneuri de toată frumusețea, lucrute de apreciați artistă d-na Steriade. Și toate acestea pe prețuri ieftine de fabrică, cum nu se mai găsește în piața Clujului. Și astfel vedem că ce eram obișnuiți să credem că este importat din străinătate se produce acum la noi în țară, chiar aci la Cluj, în condițiuni superioare care face de prisos importul din Cehoslovacia.

Înregistrăm cu satisfacție acest progres al industriei noastre naționale și în ramura aceasta mult căutată a porțelanului, faianței și teracotei. Producția Fabricii „Iris” este de pe acum cea mai căutată în întreaga țară și cu comenzile ce le primește zi de zi, este pe un an întreg ocupată această fabrică să efectueze numai comenzile vechi. Iată cum putei pricepute românești au fost în stare să învingă criza economică.

După Arad — Chișinău.

La 15 August se deschide marea Expoziție generală în Capitala Basarabiei, la care va fi reprezentată și industria Ardealului.

Îndată după închiderea Târgului de mostre din Arad, se va deschide marea Expoziție generală și târgul de mostre din Chișinău (15 August — 30 Septembrie.)

Mulți se întreabă de ce expoziția din Chișinău va ține 6 săptămâni, când de regulă orice târg de mostre ține 8-10 zile.

Acei cari se întreabă astfel uita că recenta expoziție engleză a ținut 6 luni, ca să se dea posibilitatea tuturor provinciilor Mării Englitere, să cunoască marea Expoziție.

Așa și organizatorii Expoziției generale din Chișinău voiesc să dea posibilitatea la căși mai mulți din Ardeal, Banat, Bucovina, și vechiul regat să participe în mod impozant la expoziția grandioasă din Chișinău.

De atâția ani se vorbește mereu de Basarabia, și a provocat curiozitatea tuturor să cunoască Basarabia, populația și producția acestei frumoase provincii.

Expoziția din Chișinău oferă cel mai bun prilej pentru a se vizita Basarabia cu Capitala ei. Cu 75% reducere pe CFR cei mai mulți vor voi să-și petreacă zilele de concediu la Chișinău unde pe lângă Expoziție se pregătesc mari festivaluri artistice.

CRONICA MEDICALĂ

Dar industriașii din Ardeal, cari mai stau la îndoială dacă să participe la Expoziția din Chișinău, trebuie să ia în considerare marile avantaje materiale și morale ce pot trage din Expoziția din Chișinău:

Cum Basarabia, mai mult decât orice altă provincie a țării are un caracter eminent agricol, e firesc deci să aibe o mare masă de consumatori pentru produse industriale.

De aceea Basarabia oferă un bun de-bușeu pentru fabricile din Ardeal și Banat. La Expoziția generală din Chișinău ele vor putea încheia pe dată și în bani gata tranșacții mari, zi de zi.

Camera de Comerț din Chișinău organizându-se pe baza tot mai riguroasă, temeinică, controlul comerțului în Basarabia se face tot mai riguros, și referințele asupra creditelor ce se pot acorda sunt mai demne de încredere.

Din toate orașele și satele Basarabiei vor veni grupuri compacte la Expoziția din Chișinău, și așa vor face cunoștința cu producția Ardealului industrial, și vor ști de acum înainte de unde să-și procure cele necesare, mașini agricole, mașini pentru storsul uleiului, piele, ghete, mobile, dela origină, cu prețuri originale.

Pe de alte parte industriașii din Ardeal vor avea ocazie la Expoziția din Chișinău să cunoască și ce imense cantități de materii prime sunt Basarabia, și că e sursa cea mai bună pentru procurarea de material brut pentru a fi prelucrat în stabilimentele lor.

Ca avantajii morale, fabricile din Ardeal vor fi de data asta distinse cu medalii de aur și argint pentru produsele lor expuse. Ceea ce n'a fost cazul până acum la nici un târg de mostre, — la Expoziția din Chișinău, Regele în persoană va da diplome și decorații participanților.

Ministerul de industrie care ține atât de mult ca toate fabricile să ia parte în mod cât impunător la Expoziția din Chișinău face toate înlesnirile.

Aflăm că la închiderea Târgului de mostre din Arad, trei trenuri speciale vor sta la dispoziția Expozanților din Arad, ca să pornească în corpore la Expoziția din Chișinău.

„Albina” inst. de credit și de economii Sibiu

Concurs

Pentru ocuparea postului de avocat substituit la Centrala Institutului de credit și de economii. „Albina” din Sibiu, se publică concurs cu termen până la 15 August a. c.

Reflectanții la acest post se vor adresa Consiliului de administrație al institutului, de unde vor putea afla condițiile de angajare, cari sunt cele cuprinse în Pragmatica de serviciu, pentru funcționarii de Cl. II. b.

Cel ales trebuie să renunțe la orice altă practică particulară.

După un serviciu de probă multumitor, de cel puțin 1/2 an, va urma numirea definitivă.

Centenarul lui Charcot. În luna Mai s'a comemorat cu mare fast de către societatea de neurologie din Paris în prezența autorităților și pe lângă asistența reprezentanților diferitelor țări centenarul lui Charcot creatorul neuropatologiei franceze. Charcot a pus pe baze cu adevărat științifice neurologia dând importanța cuvenită studiului *anatomopatologic*. El a înființat școala dela Salpêtrière care forma mirajul atractiv pentru toate popoarele din lume cari toate își trimiteau fiii ca să se adape la izvorul științei franceze reprezentată prin ilustrul măiestru. Numai utilizarea din cale afară rațională a examenului *anatomopatologic* a putut pune pe savantul francez în situația de a stabili adevărul în clinica neurologică cari nici azi după un interval de 50 de ani în esența lor nu au suferit nici o modificare cu tot progresul pe care l-a realizat știința medicală de atunci și până azi. Omagiile de pioasă amintire și profundă admirație au fost tălmăcite din partea României de către prof. Marinescu fost elev a lui Charcot. Țara noastră a fost deci în modul cel mai demn și strălucit reprezentată de creatorul școlii neurologiei la noi a cui faimă a depășit demult bariera îngustă a țării românești înșirându-se cu cinstite prentre somitățile mondiale. Dacă întotdeauna s'ar putea delega în modul acesta norocos competențele cari să ne reprezinte țara în străinătate cu diferitele ocazii, țara noastră ar fi împiedecată de a mai înregistra eșecuri iar prestigiul ei nu ar mai suferi prejudicii.

Aspecte dela congresul anual al Asociației Generale a medicilor din țară. Congresul anual al medicilor din țară după ce ani trecuți s'a ținut începând cu capitala țării întregite în diferitele centre ale provinciilor desrobite, a avut loc în anul acesta la Iași, capitala Moldovei ospitaliere unde a fost adăpostit în cursul timpurilor de bejenie toată suflarea românească. Contrații moldoveni și-au dat toată silința ca congresiștii să se simtă bine.

Deschiderea congresului s'a făcut într-o atmosferă încărcată care a împiedecat timp mai îndelungat pe fostul președinte al asociației să-și poată face darea de seamă pe anul trecut. Cu toate că dela început s'a observat că două tabere distincte stau față în față și cu toate că se aștepta o desfășurare a evenimentelor într'un sens agitat și tumultuos, bunul simț în fine a triumfat iar parlamentările cari s'au angajat între șefii diferitelor grupări au dus la o înțelegere deplină rezultând o singură listă pentru alegerea noului comitet. Lista unică se pare a fi depus destinele asociației pentru anul ce vine în mâinile generației mai tinere a corpului medical, grupată în jurul revistei „România medicală” care-și începuse în ultimul timp o acțiune în sensul acesta, iar împrejurările se par a indica la președinție pe prof. Gheorghiu dela catedra de ginecologie și obstetrică din București.

După votare desbaterile au decurs în cea mai perfectă liniște care a dat posibilitate tuturor nuanțelor să-și spună cuvântul în chestiunile puse la ordinea de zi. S'a agitat problema reformei administrative și situația care se crează corpului medical prin punerea în aplicare

a acestei reforme. Majoritatea a luat contra acestei reforme o atitudine fățișă evidențiată și prin cuvintele fostului președinte prof. Mezincescu raportorul chestiunii, care a declarat că asociația va trebui să-și facă o chestiune de onoare de a lupta din răspuțeri ca să determine o modificare absolută a acestei reforme care nesocotește interesele profesionale ale corpului medical, expunându-l discreției de cele mai multe ori capricioase a perfecților și primarilor despre cari se presupune că vor aprecia chestiunea nu din punct de vedere al interesului sănătății publice, ci preocupaji numai și numai de considerațiunile politice de partid.

O a doua importantă problemă pusă la ordina zilei a fost chestiunea *numirii medicilor oficiali*. Se pledează pentru menținerea concursului și estinderea lui la toate cazurile, cu toate că dela tribună se fac declarații că 75% din aceste concursuri nu es așa cum ar trebui (și numai 25% formează justa apreciere a acelora cari se prezintă la concurs!) Această declarație făcută de către un profesor universitar nu primește nici o desmintire. Se presupune în schimb că comisiile examinătoare în viitor își vor da silința ca în aprecierea pe care sunt chemați s'o facă, se vor apropia tot mai mult de o apreciere cât se poate de obiectivă și lipsită de influințe. Se reclamă necesitatea concentrării la Ministeriul sănătății publice a chestiunilor numirii și aprecierii chiar și pentru acei medici cari fac servicii la alte ministere (muncii și asigurărilor sociale, C. F. R. ect.) fiind vorba și la aceste ministere tot de sănătatea publică.

Se citește un memoriu în numele asistenților și preparatorilor dela facultatea de medicină din Cluj, care cere că după petrecerea a unui număr de ani într'un serviciu clinic, aceștia să poată ocupa funcții de medici primari de spitale fără să se mai supună la concurs ci numai apreciați fiind pe baza lucrărilor publicate. Congresul se asociază la importanța pe care trebuie s'o aibă lucrările făcute, dar crede necesară menținerea concursului și pentru această categorie de doctori și din simplul motiv că nu există un alt mijloc de a alege între candidații cari se prezintă din acelaș serviciu pentru ocuparea aceluiaș post.

Conducerea asociației trecând în mâni mai tinere se speră că dorul de muncă va raporta în viitor succese mai bune în interesul corpului medical decât acele cari sau înregistrat în trecut.

A apărut și s'a pus în vânzare:

„Protecțiunea copiilor în Ardeal”
de dr. Gh. Popovici,

o monografie importantă care elucidează opera de asistență în Ardeal, prima instituțiune culturală a țării.

Un volum 140 pagini 8° mare cu numeroase ilustrațiuni, reprezentări grafice și tabele, cu o prefață de prof. dr. Iuliu Moldovan.

Prețul 120 lei un exemplar.

Ediție frumos îngrijită în atelierul
«Ardealul» Cluj.

FAPTE ȘI OBSERVAȚIUNI SAPTĂMANALE

TRADIȚIE ȘI INOVAȚIE

Ne referim la tradiție, numai când vrem să luăm atitudine contra inovațiilor de modernizare. Ne speriem în fața atitudinilor curajoase ale unor personalități părăndu-ne că au depășit raza tradiției. Cine sunt întemeietorii tradiției? Cei mai mari inițiatori de curente. Deci tradiția nu este ireconciliabilă cu inovația, dimpotrivă. Fără elementul veșnic nou al iscodirilor, deschiderilor de drumuri, tradiția ar fi o moștenire osificată în genul celei a popoarelor orientale, adică o adevărată piedică în calea progresului. Cine concepe tradiția numai ca o lege a inerției, aruncă discredit asupra ei. Tradiția este totalitatea avuției spirituale din trecut, fondul pe care se ridică noi așezări corespunzătoare timpului, deci fondul suflătesc accesibil transformărilor moderne. Ne este dat să ne isbim destul de des de spirite înțepenite în vederi vechi, cu inadapabili cari se ridică în numele tradiției și se pun cu toată puterea deacurmezișul ideilor noi. Insuficienta lor de adaptabilitate este o greșală ce nu mai poate scăpa. Grație tradițiilor de sănătate morală poporul ramân a putut dăinui, însă în împrejurările schimbate când se face apel la capacitatea sa de a se organiza în stat modern, se impune a îmbrățișa în toată amploarea curentele sociale dela cari așteptăm săltarea noastră la nivelul civilizațiilor mari ale lumii.

HORIA TRANDAFIR.

Congresul tinerimii române. — În anul acesta, pentru întâia dată, se organizează un congres al tinerimii române, la Sibiu, menit să apropie sufletește, prin conviețuirea în același colț de natură timp de 10 zile (10—21 August), pe tinerii din toate regiunile patriei, precum și pe cei dinafară de granițele țării, pentru formarea unei conștiinți unitare în generația de mâine, care va avea să asigure triumful României în cultură și civilizație. O seamă dintre personalitățile reprezentative ale națiunii, în frunte cu Principele Moștenitor, vor participa la acest congres, pentru a face, prin conferințe anume alese, educația tinerilor în sensul scopului urmărit.

Pregătitorii congresului doresc înființarea unei instituții de îndrumare a tinerimii, care să cuprindă, prin principiile și programul ei, pe toate instituțiile existente cu acest caracter, realizându-se astfel o directivă unitară, puternică și potrivită chemării tinerimii din Statele balcanice, cari vor participa la congres; se va pune bazele unei confederații a tinerimii statelor balcanice, în slujba nevoilor cultural-naționale a popoarelor respective. Aceasta din urmă este menită să aducă pe cale pietenească, rezolvarea dreptelor cereri ale Românilor de peste hotare, cari prea adesea sunt stânjeniți în dezvoltarea lor firească de către Statele ai căror cetățeni pașnici sunt.

Știri diverse. — Colaboratorul nostru dl Flaviu Suluțiu, inginer și profesor, a ocupat postul important de director al fabricii „Unio“ din Satumare. În Cluj dl Suluțiu s'a bucurat de multe simpatii și s'a ilustrat ca un intelectual veritabil atacând problemele de organizație a muncii cu cari au făcut cunoștință și cititorii noștri. Dorim prietenului nostru activitate rodnică și nu ne îndoim că-și va menține colaborarea la revista noastră.

Pentru înflorirea Blajului. — Însfârșit Blajul a reperțat o frumoasă victorie: va fi capitală de județ, a noului județ Blaj. Ingrămădirea ofițiilor de stat în vechiul și strălucitul centru de cultură românească va avea o influență rapidă și binefăcătoare de modernizare. Într-o vreme când societatea însăși la Blaj face minunate eforturi, prezidate de mitropolitul Suci, un mare talent practic de organizație, pentru a înzestra Blajul cu noui instituțiuni culturale, în capul de coloană al căror este Institutul Recunoștinței, iată că însuș Statul își afirmă voința sa de a accelera o operă de prosperitate publică pe care o dorește un neam întreg. Consiliul de miniștri a săvârșit un act de dreptate și țara este plăcut impresionată.

Consfătuirea ziaristilor Micii Antante. În Sinaia are lor la 15 August o consfătuire a delegațiilor asociațiilor de presă din România, Cehoslovacia și Jugoslavia, sub auspiciile oficiale, cu scopul de a dura legături mai strânse între profesioniștii condeiului din cele trei țări. Se vor dezbate înainte de toate chestiuni profesionale: tagma noastră are nevoie să-și creeze cât mai multe mijloace de perfecționare. Unul dintre ele este a cunoaște organizațiile similare de presă de aiurea și a trezi un înțeles mai viu pentru sindicalismul gazetăresc menit a apăra profesionalismul și prestigiul ziaristic. Hotărârile mature dela Sinaia, suntem siguri, se vor bucura de considerația cuvenită a cerurilor oficiale din Mica Antantă, înlesnindu-se comunicația și legăturile instituțiilor de presă dela o țară la alta. Un alt rezultat favorabil va fi că reprezentanții prin excelență ai opiniei publice cari sunt ziaristii, vor facilita străduințele guvernelor de a cimenta o apropiere cât mai sinceră între cele trei țări, unind eforturile în bine și înlăturând obstacolele. Salutăm cu plăcere conferința dela Sinaia, pentru că breasla noastră va ieși întărită din discuțiunile ce vor urma acolo.

Guvernare civilă în Maroc. Mareșalul Lyautay și-a câștigat titlul nepieritoare în Maroc. Grație unui admirabil sistem de a-și împinge pe încet cuceririle înspre sud, pacificând populația ocupată, mareșalul Lyautay a asigurat Franței o creștere de teritoriu cu forțe puține ostășești, și în războiul mondial triburile marocane și-au vărsat sângele pe fronturile franceze. Sistemul lui Lyautay aplicabil atunci, a dat însă acum greș, căci frontul de 350 km. n'a mai putut fi susținut cu unitățile reduse de armată dinainte de războiu. Socialiștii francezi au luat atitudine în cameră contra administrației militare a lui Lyautay. Franța a hotărât să instaleze în Maroc un guvernământ civil încredințând armatei doar operațiunile militare, deci Lyautay este înlocuit. Oricât de desăvârșit ar fi un regim militar, totuș el

își are desavantajii pe cari Franța le-a recunoscut cu prilejul surprinderilor la cari a fost expusă în timpul din urmă. Acum norocul este de partea Franței, trupele sale s'au refăcut, socialiștii s'au declarat categoric pentru menținerea și apărarea independenței politice și economice a Marocului francez în contra triburilor lui Abd-el-Krim. Guvernarea civilă va dispune de mai multe mijloace de pacificare, și recâștigarea a încrederii triburilor în Franța

În contra robiei în Orient. — Înmulțim informațiunile privitoare la mișcarea recentă a populației chineze, cu una pe care o găsim în comunicatele de presă ale Federației sindicale internaționale din Amsterdam. I. W. Brown secretarul Federației arată în buletin că 80% din populația de 400 milioane a Chinei se ocupă cu agricultura. Muncitorii agricole trăesc în cele mai miserabile condițiuni, astfel că preferă să-și dea copii în uzinele industriale ce au sporit în mod considerabil. Înainte de 20 de ani existau depildă abia două manufacturi moderne, însă acum sunt 115, aproape toate în mâinile străinilor cari au svântat bălți și trestişuri pentru a ridica stabilimente industriale. Grație industriei noi orașul Șangai a ajuns la o populație de peste un milion, pecând Peking-ul abia are 811.566. Muncitorimea este bineșor organizată și a obținut succese adeseori. Mișcarea chineză desigur că se datorrește simțământului de umilire al inferiorității față de străinii din propria lor țară nereușind populația băștinașă să se ridice la o egalitate de situație pe care depildă Japonezii și-au eluat-o de atâta vreme. Acesta este aspectul național al mișcării. Mai este apoi năzuința muncitorimei de a înfrâna capitalismul prea hrăpăreț, imperialismul economic al întrepinderilor streine.

Regimul din Maghiaria. — Dl dr Dumitru Lascu deputat rectifică în două articole din „Adevărul“ pretinsul interviu ce i l-a luat ziaristul Zsolt dela „Világ“ din Budapesta în chestia ocupării budapestane (a fost o convorbire particulară și tendențios înfățișată) și despre care am avut și noi o însemnare scurtă. Dl Lascu vorbește de complectă imparțialitate a generalului Holban care a declarat în chiar monitorul oficial maghiar că nu se amestecă în chestii politice interne. Apoi că Friedrich fusese un aderent al lui Jászai Oscar și acuzat chiar de asasinat contra lui Tisza, deci nimeni nu putea prevedea că el va înstitui terhoarea albă față de emigranții dela noi dl Lascu își arată toată stima. Afirmăția lui Zsolt referitoare la posibilitatea rezolvirii problemei minorităților în cadrele fostei Ungarii, este un fragment înțeles pe dos din convorbire, fiind vorba de încercările de înțelegere din 1923—24 când contele Tisza voia să forțeze alianța României cu puterile centrale prin realizarea unui pact cu românii ardeleni. Destănuirile dlui Lascu în această privință sunt foarte prețioase.

Domnii abonați pot să depună la oricare bancă din localitatea lor costul abonamentului nostru pentru a ne fi transmis prin banca Albina, sucursala Cluj.

Plan și realizare

Secția social-economică a Asociației a luat ființă în nouă ei formă, la începutul vacanței. Programul ce și l-a dat nu putea să fie pus imediat în practică. De abea la toamnă această secție își va relua, în plin, activitatea.

Până atunci însă câteva observații. Programul secției noastre e vast, realizarea lui va cere munca mai multor generații, va cere munca sprijinitoare, și totdeauna folositoare, a tuturor. Membrii Asociației nu vor putea face nimic în această direcție, fără sprijinul societății întregi. Pe tărâmul social-economic omul, sau câțiva oameni, nu pot fi folositori de cât ca motori, de cât ca răscolitori de acțiuni, restul e în seama societății, și meritul revine tot ei. Acțiunile sociale nu pot fi întreprinse de cât de societăți.

Secția social-economică se va adresa pentru realizarea planului ei tuturor membrilor Asociației, tuturor secțiunilor, tuturor instituțiilor și oamenilor de bine din afară de Asociație. Se va adresa tuturor, va ruga, se va strădui să convingă pe toți, va asocia pe toți în înfăptuirea marelui opere social-economice pe care noi o credem absolut necesară pentru ridicarea și întărirea poporului nostru.

Fără a nesocoti valoarea măsurilor morale, culturale sau pedagogice pentru înălțarea și consolidarea stărei poporului nostru, socotim totuși de capitală importanță mulțumirea sa economică și socială în așezarea sa. Fără, deci, a pune mai pre jos activitatea celorlalte secții ale Asociației, înțelegem să prețuim deosebit activitatea secției social-economice. Dând, totuși, un ritm mai viu și un tempo mai repede activității acestei secții, înțelegem ca ea să lucreze mână în mână și în deplină armonie cu toate celelalte secții. Incoronarea acestei secții va fi ca și pentru toate celelalte, îndeplinirea în întregime a mărețului program al Asociației.

Sunt, de altfel, puncte comune, în care colaborarea între secții va fi deosebit de rodnică. Aceste puncte comune secția social-economică le va cultiva cu deosebire.

De pildă, *căminele țărănești*, care pot fi întemeiate cu înlesnire și repede, sunt tot atât de prețioase pentru răspândirea culturii, dând posibilitate unui număr cât mai mare

de săteni, unii chiar după câteva clase întorcându-se acasă, să urmeze la școlile din oraș unde ar avea să capete cunoștințe noi, și noi perspective în judecata lucrurilor și a oamenilor, cât și pentru gândurile noastre pedagogice. În cămine țărănești copii nu ar mai fi siliți să stea prin familii de moralitate îndoelnică, nu ar fi lăsați în voie în haosul zburciugat al orașului, în aerul viciat și coruptibil al tuturor ademenirelor, li s-ar putea mai ușor urmări activitatea și aplicarea lor la învățătură. Dar aceste cămine sunt negrăit de prețioase pentru împropătarea izvorului în care ne-am pus-nădejdea să întărim pătura intelectuală românească, să întărim clasa de mijloc românească, să cucerim orașele. În ele țărani, cari astăzi nu pot să-și

trimeată copiii la școli în orașe, din cauza scumpeții vieții și a speculei, își vor putea da cu încredere și bucurie copiii. Acolo nu va costa de cât strict întreținerea. Acolo copiii vor învăța să se administreze singuri, să trăiască în modestie și cinste, să fie suflete întreprinzătoare și tari, suflete de care poporul românesc are nevoie în lupta sa pentru câștigarea locului cere i se cuvine în această țară.

Acțiunea de întemeiere de asemenea cămine va trebui să întreprindă cu muncă comună pe toți membrii asociației, toate secțiile și toate bunele voinți. —

Secția social-economică prin ființa ei va fi o secție de colaborare.

N. Ghiulea

PROBLEME ECONOMICE

Rezervele de pământ

Dela un capăt la altul al țării răsună corul nemulțumirilor cu felul cum se execută reforma împroprietăririi. Greșala fundamentală a organelor centrale este că a sporit pretutindeni rezervele de pământ, dând iluzia că s'a satisfăcut integral nevoia de pământ și că mai rămâne o seamă respectabilă de domenii bune de colonizări ori pentru alte scopuri ale statului.

Am avut ocazia să arătăm că pe întreaga întindere a Ardealului nu se găsește nici o palmă de pământ de prisos, deci peste acoperirea necesităților cultivatorilor. Cu statistici luate din sursă oficială am dovedit că depildă în județul Arad suntem departe de a ne închipui că ar fi terenuri de prisos, căci numărul zilerilor agricoli din părțile Chișineului, Crișanei și din toată suprafața subdeluroasă a Munților Apuseni este atât de mare, încât din domeniile arhiducelui Iosif și celorlalți conți unguri, detașate nouă, nici vorbă nu poate fi de vreo rezervă vrednică de o altă întrebuințare decât destinația împroprietăririi.

Și totuși dacă ici-colo vor fi consilieri agricoli gata de ripostă, mândrindu-se că în raionul său de activitate tabourile îndreptățiților sunt complect satisfăcute, nu le putem

crede, pentru că ei au operat drastic luându-și refugiul la articolul de lege în sensul căruia se poate drămuia rația sau lotul de împroprietărire până la 2 sau chiar un jugăr.

Sfânticarea aceasta exagerată a pământului însemnează însă o mare nenorocire, căci nevoile de pământ nu pot fi satisfăcute, ci s'a sporit sau în cazul cel mai bun s'a menținut proletariatul agricol de mai înainte. Înțelegem sub satisfacerea nevoii de pământ o astfel de împroprietărire, care să asigure unei familii posibilitatea existenței, deci la munte să se dea minimul 5—8, iar la șes minimul 3—4 jugăre.

Consilieratele agricole însă s'au supus docile inspirațiilor dela centru, în sensul căruia cu orice preț trebuie să se rețină „pentru stat”, domenii aparte, faimoasele rezerve de pământ, fiind ele cea mai teribilă armă de manevrat astăzi în politica țării.

Rezervele de pământ ajută partidele politice să împace pe nemulțumiți, mai ales pe parlamentarii cari sunt obligați față de aderenții lor să creeze favoruri, situațiuni privilegiate, în măsura serviciilor făcute.

Este deci, dela sine înțeles, să tragem concluziunea dureroasă și caracteristică: rezervele de pământ

sunt astăzi cea mai mare corupțiune ce se operează pe spatele bieților noștri țărani.

Toată democrația reformei agrare este lovită de nulitate din cauza improprietății parțiale, ciuntite, meșteșugit alcătuită de către marii meșteri ai execuțiunei legii pământului.

Cine este acel Stat, care-și ține pentru sine întinderi mari luându-le din mâna cultivatorilor reali? Dacă statul sunt cetățenii înșiși, atunci nu pot exista mai multe state în stat. Organele puterii nu se pot suprapune intereselor publice și nu-și pot crea privilegiul rezervelor de pământ, o manoperă ce se lasă descoperită ușor, căci rezervele de pământ au devenit tot atâtea mere de ceartă, pretutindeni deșteptându-se apetiturile lacome ale tuturor patrioților de ocazie din avutul statului —

adevăratului stat care este al tuturoră și-l susținem din sarcini publice.

Am putea afirma că pretutindeni unde ni se denunță rezerve de stat, îmbătându-ne cu iluzia că acolo sunt stări paradiziace și că sunt teritorii lipsite de populație, deci bune de colonizat, să știm că la mijloc este o afacere suspectă a unui potentat central ori provincial.

Unicele rezerve de pământ pe cari le justifică legea și simțământul de justețe al mulțimilor, sunt fermele statului, neseecat izvor de instruire și învățătură pentru masse. Alte rezerve nu putem cunoaște. Și este de datorie celor cari cunosc culisele afacerilor să le destăinuie în văzul tuturor pentru a fi infierate la vreme și a scăpa țara de pata neagră.

Ion Clopoțel

Industria minieră la o nouă răspântie

N'am fost în stare să asigurăm industriei miniere din Ardeal prosperitatea ce se cuvenia. Parcă ni s'au închis orizonturile, ni s'au distrat privirile într'altă parte și am ignorat să imbrățișăm cu atenția necesară un câmp foarte febril de activitate economică, una din marile surse de avuție națională.

Ne vom ocupa cu soarta minelor de cărbuni și apoi cu a industriei metalurgice din Ardeal.

Întreținerea minelor de cărbuni a fost neglijată în anii războiului, din care cauză în anii postbelici s'a micșorat în mod considerabil capacitatea de producție, aproape la a 4-a parte. Guvernele au rechiziționat pentru stat 80—90% din întreaga cantitate ca să acopere nevoile căilor ferate române, fiind constrânse a se aproviziona din interior, importul fiind împiedecat din cauza desorganizării căilor ferate. În anii 1920—23 s'au făcut eforturi extraordinare pentru sporirea producției, s'au introdus instalațiuni noi, multe mine au fost reparate și bine întreținute. Minele lucrau cu 40—100% venit curat. Un vagon costa 7—9000 lei. Se întrebuințau câte 2—3 echipe într'o zi pentru a se face față necesităților de intensificare productivă în minele de pe valea Jiului îndeosebi.

A început însă să se iviască un mare impediment: concurența streinătății. Importul din Polonia a făcut posibilă aprovizionarea cu cărbune superior pentru Bucovina și Basarabia întregă. Orașele dela frontiera de Vest: Aradul, Satu-Mare, Oradea

se alimentează cu cărbune unguresc — inferior celui românesc — fiind scutit la import este mai ieftin decât al nostru (vagoanele ungurești ce transportă cherestea dela noi se înapoiază aici încărcate cu cărbuni, deci nu se percepe taxă vamală). Cărbunele polon și unguresc provoacă o scădere a producției românești. Căile noastre ferate renunță a se aproviziona dela minele din țară, prin ceace dă lovitura de moarte îndeosebi întreprinderilor mici cari trăiau doar grație comenzilor statului. Nici minele mari, la cari erau interesate și cercurile economice guvernamentale n'au fost cruțate de diminuarea treptată a producției, căci C. F. R. și-a redus comenzile, iar multe fabrici și-au transformat cazanele pentru combustibilul lemnului și păcurei.

Ací este explicarea situațiunei grave de astăzi din industria minieră ardeleană când se așteaptă concedierea în massă a unui număr de aproximativ 20.000 muncitori, ceace ar echivala cu o adevărată catastrofă pentru viața economică.

Minele odată închise cu greu se mai redeschid, se surpă și recalamă apoi enorme jertfe noi. Un articol de lege prevede că minele particulare cari se închid devin în mod automat proprietatea statului. Inșă statul însuș este pus în imposibilitatea de a întreține minele mari, necum să-și mai bată capul cu exploatarea celor mici ce i-au căzut victimă. *

Nu este mai strălucită nici situația minelor metalurgice.

O parte a populațiunei românești din Munții Apuseni se ocupa din timpuri vechi cu extracția aurului. Mijloacele erau primitive, anevoioase. Șteampurile dela Baia Spriei și întreaga regiune asigurau însă existența unui însemnat număr de familii de o sută de ani cel puțin încoace.

Nimeni n'a creat dificultăți populației băștinașe să se îndeletniciască cu industria metalică. Dimpotrivă, guvernele maghiare încurajau extracția: plăteau aurul cu prețul mondial prin așa-numiții *gozari* (agenți de schimb), acordau beneficii la cumpărarea explozibilului și aconturi asupra exploatării, îngăduiau la moara din Bistra prepararea prafului.

Noi însă ne-am purtat foarte mașteri cu Moții. Știm să declamăm și să ne batem pe piept că ne interesăm de durerile și suferințele lor, în realitate însă îi ducem la sapă de lemn.

Ce s'a întâmplat? În toți Munții Apuseni au amuțit șteampurile, nu se mai aude uruiul lor în cursul apelor. Astăzi nici un singur șteamp nu mai este în activitate. De ce?

Pentru că: România nu voia să plătiască aurul decât sub prețul mondial, cu 17 000 coroane în 1919, iar apoi Banca Națională a fixat 27.000 lei pentru 1 kg aur al cărui preț pe piața mondială era de 80—90.000 lei. În modul acesta s'a încurajat contrabanda în stil mare. Apoi altă dificultate: s'a răpit posibilitatea să se procure dinamită în mod ieftin, căci legea monopolului contrângea să se cumpere explozibil numai din anume loc și cu preț foarte ridicat. Moara dela Bistra pentru prepararea prafului a încetat să lucreze, s'a interzis în mod oficial. Un kg. dinamită costă 190 lei, iar 1 kg. praf costă 160 lei.

Desperată populația regiunei aurifere a părăsit șteampurile și a luat-o în lumea largă, împinsă de sărăcie. Mai bine de 10 000 de Moți s'au stabilit în Valea Jiului, intrând în industria minieră, care număra vreo 7000 muncitori, iar astăzi cam 20.000.

Noi am ruinat deci în mod sistematic o populație care se ocupă de atâta amar de vreme cu industria metalică. Iși poate oricine imagina ce nemulțumiri clocotește în sufletele Moților amăriți peste măsură și siliți să ia drumul cerșitorilor, nomazi dela Abrud, Roșia, Bucium.

Cu cel puțin 20—30 kg. aur s'a împuținat la lună extracția în munții apuseni prin abandonarea șteampurilor.

Ion Clopoțel

SĂPTĂMÂNĂ ECONOMICĂ - FINANCIARĂ

Regimul străinilor și economia noastră. O greșală nătângă a Siguranței noastre generale a alarmat străinătatea și țara noastră capătă o nouă învinuire nedreaptă de xenofobie, care ne cășunează mare rău. Plângerile interesate, și propaganda bine întreprinsă a dușmanilor noștri, au târât România în fața Societății Națiunilor și a opiniei publice a țărilor civilizate, pentru a se disculpa de o serie nesfârșită de învinuiri ce i-se aduc în privința tratamentului minorităților. Învinuiri de cele mai multe ori pe nedrept, țara noastră, prin delegații ei, va putea face ușor dovada nevinovăției ei. Totuși situația nu e plăcută, și se creiază în lumea întreagă o părere defavorabilă nouă, uneori chiar dușmănoasă. Noua învinuire de xenofobie ne face și mai mult rău.

României, ca stat care trăește în legătură economică și cultural cu celelalte state, ca membră a Societății Națiunilor unde vrea să joace un rol corespunzător situației ei, nu-i este indiferentă opinia celorlalte state față de ea și dispoziția pe care ele i-o arată. De altă parte, ea nepunând să se refacă și să se ridice numai prin puterile sale are absolută nevoie de bunăvoința capitalului străin, de experiența și știința, de metoda de lucru și de organizare a străinilor.

Este clar că noi trebuie să facem tot ce ne stă în putință pentru a îndepărta dela noi orice suspiciune. Nu este în firea noastră să ne purtăm rău cu străinii. Din contra toți acei cari au trecut prin această țară binecuvântată s'au bucurat de o ospitalitate aleasă, de o prietenie caldă și spontană, de o îmbrățișare neuitată. Nu suntem xenofobi, și suntem stăpâniți de un vechiu sentiment de ospitalitate. Până acum nici n-am avut o lege privitoare la străini. Nu exista țară civilizată care să nu o fi avut de mult, și nimeni nu ar fi putut bănui cuiva că și-a luat măsurile de pază și siguranță pe care le-a găsit necesare. Astăzi suntem într'o împrejurare nouă. Incendiatori stau la poarta țării noastre gata să ne arunce torța aprinsă. Nu putem să mai întârziem cu regulamentul controlului străinilor. Tot astfel, și la noi mia de brațe de muncitori stau fără lucru. Nu putem, nu mai putem nici noi îngădui, ca străinii să ocupe locurile, care se cuvin muncitorilor români. Acest lucru e înțeles de toți și măsuri asemănătoare sunt luate de toate țările.

Chestiunea este, cum sunt aplicate acele măsuri, fiindcă ele sunt făcute ca să aducă foloase, nu pagubă, și să nu nedreptățească pe nimeni.

Dacă măsurile pentru expulzarea agitatorilor și complotiștilor sunt necesare pentru liniștea țării, dacă măsurile de îndepărtare a muncitorilor străini cari pot fi înlocuiți cu muncitori români sunt necesare pentru împiedecarea și stingerea lipsei de lucru, dificultățile care s'ar face unor călători străini, care ar dori să ne cunoască țara și bogățiile, îndepărtarea din țară a muncitorilor specialiști și a inginerilor sau conducătorilor comerciali ale diferitelor instituții economice cu capital străin, ar fi o absurditate.

Acei ce ne sunt necesari nu trebuie să fie împiedicați în acțiunea lor, cari nu ne poate face de cât bine, dar în afară de aceasta nimeni nu trebuie să fie jicnit, și chiar acei care sunt îndepărtați din țară, nu trebuie să plece cu ură de aci, ci cu dorul de a reveni.

R. M. S. Regia monopolurilor statului provoacă în ultimul timp nenumărate, nemulțumiri. Tutun proast, specialitățile falsificate, foia de proastă calitate, chibrituri care nu se aprind și prea puține în cutie. Regia este firește un izvor de venituri pentru Stat, nu e un serviciu public, care poate fi făcut orcum, după concepția biurocraților noștri. Statul este fabricant și negustor de tutunuri țigarete și chibrituri, și pentru a câștiga cât mai mult, trebuie să fie un cât mai bun fabricant și un cât mai bun negustor. Numai astfel poate să aibă un randament industrial mare, consumatori mulți, și câștiguri mari. Sprijinită numai pe dreptul de monopol, pe lângă imoralitatea faptului pe lângă exploatarea unor consumatori cu desăvârșire la discreția ei, Regia își face un prost serviciu, fiindcă își taie singură craca de supt picioare.

În ce privește interesul pe care l-am purtat consumatorilor, acțiunea Regiei nu ne-ar putea de cât bucura. Tabagismul este un viciu, poate mai puțin periculos ca alcoolismul, dar un viciu, și prin aceasta antipatic. Dacă ar fi cât mai puțin fumători ar fi un câștig pentru nație, nu o pagubă, și încurajarea de către Stat a acestui viciu pentru a-și creia veniturii cât mai mari, e condamnată. Și dacă Regia face astfel ca să se disuguste populația de fumat, și să reducă consumația de tutun la minim, nu poate de cât să aibă aprobarea noastră.

Numai că dacă viciul e așa de înrădăcinat și consumul de tutun nu poate fi redus, Regia, ca instituție de stat, are a-și face negustoria cu cinste. Nemulțumirile pricinuite de ea se resfrâng asupra Statului, autoritatea de Stat păgubește dacă instituțiile sale funcționează și acționează cu neciste.

Dacă tutunurile macedonene, care altă dată făceau fala produselor Regiei noastre sunt prea scumpe, lucrul să fie spus. Tutunul care altă dată era de clasa a doua și a treia, nu poate fi dat astăzi ca de clasa întâia și de supra-fin. — Fumătorii vor și să plătească tutunul cât este necesar să fie de scump, însă doresc să nu fie înșelați. Iar contra acelor „care din afară de întrepinderile regiei” falsifică specialitățile, Statul să binevoiască a lua măsuri urgente, fiindcă cetățenii vor ajunge să creadă că acei falsificatori se găsesc chiar în sânul regiei.

*

Iar excedentul bugetar. Se repetă la intervale regulate discuții asupra excedentului bugetar. Lună de lună se publică date asupra încasărilor și cheltuielilor Statului, lună de lună se compară aceste cifre cu cifrele din buget și cele din anul trecut, și se constată cu surprindere că excedentul crește neconținut, întrecând și așteptările bugetului.

Guvernamentalii pretind că aci e verificarea teoriilor actualului ministru de finanțe, opoziții pretind că se creiază un excedent fictiv pentru anumite interese politice.

Noi ne urmând nici pe unii, nici pe alții, vom observa că excedentul își are originea imorală în salariile de foame ale funcționarilor, în neplata datorită Statului către furnizori, în neorganizarea și nepropășirea instituțiilor Statului. Dacă aceste împrejurări duc la dezorganizarea vieții morale și economice a țării bucuria

excedentului bugetar nu pot fi pentru nimeni o bucurie adevărată. Dar cine vede?

Activitatea ministerului de agricultură. Suntem o țară agricolă — „eminamente agricolă” cum o numim de obicei — și ministerul de agricultură nu a avut niciodată o activitate care să influențeze viața agricolă a țării. De zeci de ani, ca de sute și mii de ani, țaranii ară pământul mai mult zgârlindu-l, nu-l pregătesc după cum trebuie, nu-și aleg nici semințele, nici culturile, într'un cuvânt cultivăm pământul cum am învățat din tată în fiu, experimental, fără știință și fără dorință de progres.

Supt influența probabilă a unor tineri agronomi veniți de curând din străinătate, se pare că ministerul de agricultură e pe cale să păsească astăzi pe făgăse noi. S-a hotărât un program de experiențe pentru selecționarea semințelor și stabilirea celor mai bune specii de semințe ce trebuiesc cultivate de săteni și de fermierii noștri.

E un pas bun, și-i dorim isbândă!

*

Târgul de mostre din Arad. La 1 August s-a deschis în clădirile Liceului Moisé Nicoara și Școalei comerciale din Arad anunțatul Târg de mostre. Deși asupra acestui important târg, trebuie să se revie cu un articol special, credem necesar să facem asupra lui aci câteva reflexii.

Ca și Târgul de mostre din Cluj, organizat numai pentru ca cumpărătorul — negustor să vie în contact direct cu producătorul-industriaș și să-i cunoască produsele nu are mai puțină căutare și din partea consumatorilor în general. Impresia generală ce o face, și de această dată, Târgul de mostre român, e una de putere. Avem o industrie, și încă o industrie mare, sănătoasă, puternică, de artă. Produsele, care te uimesc atât prin frumusețea lor, cât și prin perfecțiunea lor, prin mulțime, și varietate stau dovadă. Fiecare iasă din sălile nenumărate și vaste ale acestei expoziții, mândru de puterea industrială a acestei țări, de bogăția și de independența ei, lesă cu siguranța că ne putem lipsi de produsele străine, că industria națională e gata să-și facă datoria către țara sa.

N. Ghiulea.

PRIMUL ANTICARIAT de cărți românești

la Librăria „Ardealul” Cluj, Str.
Memorandului Nr. 22

Anticariatul este necesar pentru că o mulțime de instituții nouă trebuie să se alimenteze cu cărți ce nu se mai găsesc în librării. În România anticariatul este foarte puțin organizat. Se vor publica în curând cataloage la îndemâna tuturor. Se găsesc în deosebi cărți literare, istorice, de drept, teologice precum și publicații periodice. Toate bibliotecile au ocazie să-și completeze lipsurile cu ajutorul noului anticariat dela „Ardealul”

Industria Sârmei S. A.

Cluj Fabrica: Ghiris

Fabricăm:

Sârmă laminată,
Fier de beton,
Scoabe,
Cue de tot felul,
Sârmă arsă, arămită,
Sârmă de oțel,
Arcuri de mobile,
Sârmă ghimpată
Agrafe.

Gyártmányaink:

Hengerhuzal,
Betonvas,
Állványkapocs
Szög minden méretben
Vashuzal, fényes, lá-
gyított, galvanizált,
Acélhuzal, Butorrugó,
Tüskéshuzal,
Irodakapsok

Wir erzeugen: Walzdraht, Betoneisen, Gerüstklammern, Drahtstifte jeder Art, Draht, gegläht, blank, galvanisiert, Stahldraht, Möbelfedern, Stacheldraht, Werdernadeln
Cereți ofertă dela singurul încredințat cu vânzarea produselor noastre:

Telefon: 4-40
3-47

FERARIA S. A.
CLUJ, Calea Victoriei No. 29.

Adresa teleg.:
„FERARIA“ Cluj.

„Cartea Românească“
Societate Anonimă București
Capital Lei 50,000.000

Institut de arte Grafice, Editură și Librărie. Cărți didactice și literare, române și străine. Registre și furnituri de birou, rechizite de școală. Tipografie. Legătură, Steriotipie, Litografie, Turnătorie de litere, Cartonage. Confecțiuni de hârtie.

Secție specială de obiecte de artă, marochinerie, cristaluri, jucări, etc.

„Fotoglob“ Atelier special de fotografie.

**Direcțiunea: Bulev. Academiei 3-5,
București.**

Magazine de desfacere și Ateliere grafice.

București: Bvd. Academiei 3-5, Cal. Moșilor 62-64 (Librăria Sfetea). Str. Șelari No. 12 (Librăria Joanițiu). Str. Paris No. 16 (Göbl-Rasidescu), Șoseaua Bonaparte No. 68-72.

SUCURSALE:

Cluj: Piața Unirii 7 și Calea Dorobanților No. 14-16
Timișoara: Str. Eugen de Savoia No. 7 și Strada Tepeș-Vodă No. 2.

Societatea Afiliată: „Cartea Românească din Valea Târnavei“ S. A. Diciosânmărtin.

Adresa abonatului:

„LEBEDA“ S. A.
IN CLUJ, STR. IAȘILOR Nr. 14.

Prima fabrică română de
PLAPOME, saltele, vestimente de pat,
vată și pentru prelucrare de pene aran-
jată cu curent electric.

Magazin de candelabre pt. Ardeal S. A.

CLUJ, CAL. REG. FERDINAND 11.

**Mare depozit de lămpi
și material electric!**

VÂNZARE EN-GROS ȘI EN-DETAIL.

Avem onoare a aduce la cu-
noștință onoratului Public, că

FIRMA NOASTRĂ
cu **RENUME MONDIAL**

a deschis și în Piața Clujului
o filială, anume în Piața Uni-
rei Nr. 15 și invităm cu toată
stima onor. Public, să viziteze
magazinul nostru

JULIU MEINL
IMPORT de CAFEA

Infreprinderile Forestiere Rom. S. A.
Cluj, Regele Ferdinand No. 38.

Se ocupă cu exploatarea de păduri, cu
industrializarea lemnului și finanțarea
intreprinderilor similare.

Capital social lei 65,000.000. — Uzine:
Leșnic, Coșnea, Cloșani, Valea
Drăganului (Poeni).

Magazin de încălțăminte

PETRE S. BACIU
București, Strada Academiei No. 16.

Se găsec gata și comanda
se efeptuiază prompt.

Produsele fabricii de bere

CZELL din CLUJ
(Mănăștur)

berea albă și berea din malț dublu
„**URSUS**“ „**HERCULES**“

Se pot vindeca bolile de plămâni?

Aceasta importantă chestiune

este tratată de autor, de Dr. med. Guttman, și prim-medic al lui Finsenkuranstalt din
Berlin, într'o broșură bogat ilustrată.

Această broșură o obține orice medic gratuit și fără taxă de porto prin firma:

PUHLMANN & Co., BERLIN D, Muggelstr. 25-25a